

Juha Kylli

”LAATUA SIIHEN HOMMAAN”

Lastensuojeluyksikkö Villanuttu Oy:n laatukäsikirja

Juha Kylli
Opinnäytetyö
Kevät 2011
Sosiaalian koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Tekijät: Juha Kylli

Opinnäytetyön nimi: ”Laatua siihen hommaan” VillaNuttu Oy:n laatukäsikirja

Työn ohjaaja: Kaija Bakala, Aira Vanhala & Aira Kurtti

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2011

Sivumäärä: 82 + 67

TIIVISTELMÄ

Toteutin opinnäytetyöni tuotekehitysprosessina yhteistyössä lastensuojeluyksikkö VillaNuttu Oy:n kanssa, jonka tuloksena valmistui laatukäsikirja. Laatukäsikirjalle oli olemassa suuri tarve, koska VillaNuttu Oy:n toiminta on laajentunut viimeisen 6 vuoden aikana hyvin laajamittaisesti. Lisäksi 1.1.2008 voimaantullut uusi lastensuojelulaki on tuonut mukanaan uusia haasteita sekä muutoksia, jotka näyttäytyvät lastensuojeluyksikön työkäytännöissä. Aihe on ajankohtainen myös sen vuoksi, että lastensuojelun huostaanotot ovat määrällisesti lisääntyneet huomattavissa määrin. Laatukäsikirja koostuu lastenkodin esittelystä, laadunhallintajärjestelmän ja sijoitusprosessin kuvauksesta, työhyvinvointiin liittyvistä keinoista sekä tarpeellisista lomakkeista ja ohjeistuksista. Lisäksi se antaa ohjeistuksen lastenkodin toimintaa ohjaavista arvoista ja periaatteista.

Laatukäsikirja on tarkoitettu VillaNuttu Oy:n henkilökunnalle ja kuntien sosiaalityöntekijöille. Laatukäsikirjan tavoitteena on, että se on omalta osaltaan varmistamassa laadukkaan sijaishuollon toteutumista VillaNuttu Oy:ssä nimenomaan lasten näkökulmasta katsottuna.

Olen soveltanut laatukäsikirjan teossa tuotekehityksen ja toiminnallisen opinnäytetyöprosessin vaiheita. Aineistona olen käyttänyt ajankohtaista laadunhallintaan liittyvää lähdekirjallisuutta, osallistumalla lastensuojelun ammattilaisten pitämiin koulutuksiin sekä tekemällä haastatteluja toimeksiantajan kanssa.

Kehittämistyön tuloksena lastensuojeluyksikkö sai konkreettisia työvälineitä kasvatus- ja ohjaustoiminnan arvioimiseen. Lisäksi laatukäsikirjalla on yrityksen imagoa nostattava vaikutus, koska se antaa kuvan siitä, että yrityksessä on suunnattu voimavaroja laadunhallintaan. Myös palvelujen ostaja tai rahoittaja voi luottaa paremmin yrityksen laatuoliittiseen ajattelutapaan, jos sillä on voimassa oleva laatukäsikirja.

Asiasanat: Laatukäsikirja, lastensuojelu, sijaishuolto, yksityinen lastensuojeluyksikkö, lapsen etu.

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social services

Authors: Juha Kylli

Title of thesis: Quality Manual for Child Protection Unit

Supervisor: Kaija Bakala, Aira Vanhala & Aira Kurtti

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2011

Number of pages: 82 + quality manual

ABSTRACT

The aim of this study was to do a quality manual for the child protection unit in Paavola. The operation of the child protection unit has expanded significantly during the last six years, so there was need for a quality manual. The new child welfare law which came into force 1st January 2008 has brought new challenges and changes with it which appear in the work practices of the child protection unit. The subject is also topical because the placements of the child protection have increased considerably.

I adapted the stages of product development and functional thesis processes when I made the quality manual. I have used the current source books related to the quality management and participated in the courses arranged by the professionals in the field of child protection. I also interviewed the managing director of the child protection unit.

The quality manual consists of the introduction of the children's home, the description of the quality management and investment process, the methods related to well-being at work and the necessary forms and instructions. It also includes the guidelines of the values and principles which direct the operation of the children's home.

The quality manual is meant for the staff of the child protection unit and for the social workers working for municipalities. The purpose of the quality manual is to ensure the high-quality implementation of child protection.

The child protection unit got concrete tools for evaluating the quality of education and guiding. The quality manual improves the image of the child protection unit because it shows that the child protection unit has invested in the quality management. The purchaser or financier of services can trust the quality policy of the child protection unit better if it has a valid quality manual.

Keywords:

Quality manual, child welfare, child protection unit, rights of children.

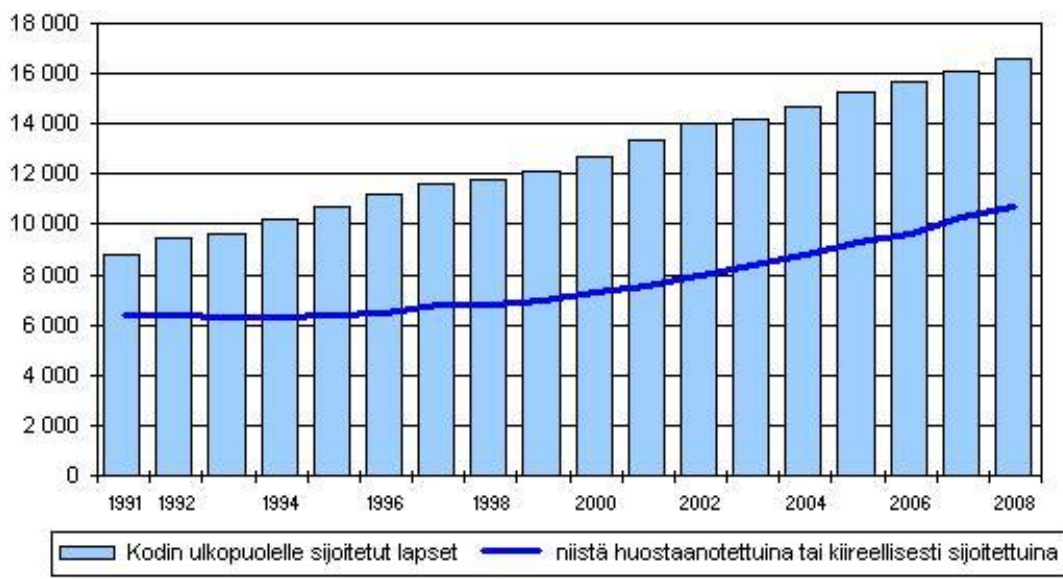
SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TUOTTEEN IDEOINTI, TARKOITUS, TAVOITTEET JA RAJAUS	8
3	TUOTTEEN KEHITTELY TIETOPOHJAN TÄSMENTÄMISEKSI.....	10
3.1	Mitä laatu on	10
3.2	Laatuajattelun tulo suomalaiseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon.....	11
3.3	LapsiArvi kriteerit.....	14
3.4	Laatukäsikirja osana laadunhallintaa	16
3.5	Laadun arviointi	16
4	SIJAISHUOLTO LASTENSUOJELUYKSIKÖSSÄ	20
4.1	Asiakassuunnitelma osana laadunhallintaa	22
4.2	Kiireellinen sijoitus	23
4.3	Jälkihuolto	24
5	KASVATUKSEN JA HOIDON NÄKÖKULMAT	25
5.1	Ratkaisukeskeisyys	25
5.2	Perhetyö.....	27
6	ASIAKASPROSESSI SOSIAALIHUOLLON TEHTÄVÄRAKENTEEN YDINPROSESSINA	30
7	SIJOITUSPROSESSIN VIREILLETULO.....	33
7.1	Lapsen tutustumiskäynti VillaNutussa ja sopiminen	34
7.2	Lapsen tulo	34
7.3	Sijoitusvaiheen arviointi.....	36
8	HOITO JA KASVATUS	37
8.1	Asettuminen	38
8.2	Kasvaminen yksikössä	38
8.3	Yhteistyö lapsen verkostojen kanssa.....	40
8.4	Sijoituksen päättäminen	41
8.5	Sijoituksen arviointi	41
9	JÄLKIHUOLTO JA SIJOITUKSEN PÄÄTTÄMINEN	42
9.1	Suunnitteluprosessi	42
9.2	Lapsen tai nuoren tukeminen	42
9.3	Läheisverkoston tukeminen	43

9.4	Jälkihuollon päättäminen ja arviointi	43
10	TYÖHYVINVOINNIN KEINOT	44
10.1	Työnohjaus	44
10.2	Kehityskeskustelut	46
10.3	Työturvallisuus.....	46
10.3.1	Työturvallisuuden tarkoitus ja tavoite	48
10.3.2	Työturvallisuus ja laki	48
10.3.3	Henkinen väkivalta	49
11	TUOTTEEN VIIMEISTELY	50
12	POHDINTA	51
12.1	Laatukäsikirjan tekemisestä	54
LÄHTEET		57
LIITTEET.....		63

1 JOHDANTO

Suomessa lasten huostaanottojen määrä on viimeisten 13 vuoden aikana kasvanut yli 60 %. Vuonna 2007 kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna 16 059 lasta ja nuorta, ja vuonna 2008 luku kasvoi jälleen 3 % (Lastensuojelu, Stakes, hakupäivä 16.2.2010.) Mielenkiintoinen kysymys herääkin siitä, maksaako yhteiskunta nyt raskaalla kädellä 1990-luvun laman aikana lapsiperheisiin kohdistuneista tuloleikkauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön tutkimusprofessori Matti Rimpelä maalailee synkkien lukujen vain nousevan 17 000:een vuoden 2009 aikana kokonaiskustannusten kasvaessa 600 milj. euroon (Rimpelä 16.9.2009, luento.) Ei siis ole ihme, että ammatillisia perhekoteja ja lastensuojelulaitoksia on täytynyt perustaa lisää vastaamaan huostaanottojen kasvavia tarpeita ajatellen. Pelkästään ammatillisten perhekotien määriä kasvattamalla ei kuitenkaan päästä parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen, vaan mielestäni keskeiseksi seikaksi nousee laatu.

Kuvio 1. Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret vuosina 1991–2008 (Stakes, lastensuojelu, hakupäivä 20.2.2010.)

Kasvava kilpailu Sosiaali- ja terveysalalla vaatii yrityksiä kiinnittämään entistä enemmän huomiota laatuun ja sen kehittämiseen. Tämä näkyy hyvin Terveystieteiden ja hyvinvointilaitoksen teettämässä selvityksessä vuonna 2004, jossa havaittiin mm. yritysten panostavan yhä enemmän laadunhallintaan ja siihen liittyvien asiakirjojen laadintaan.

Vuonna 1999 sosiaalihuollon yrityksillä vain 8 %:lla oli käytössään laatukäsikirja, kun taas vuoteen 2004 mennessä niitä oli jo 24 %:lla. (Outinen, Räikkönen, Holma & Voipio - Pulkki 2007,25.) Laatukäsikirjalla onkin yrityksen imagoa nostattava vaikutus, koska se antaa kuvan siitä, että yrityksessä on suunnattu voimavaroja laadunhallintaan. Myös palvelujen ostaja tai rahoittaja voi luottaa paremmin yrityksen laatupoliittiseen ajattelutapaan, jos sillä on voimassa oleva laatukäsikirja. (Rousu & Holma 1999, 110.)

Villanuttu Oy on vuonna 2004 toimintansa aloittanut yksityinen lastensuojelulaitos, joka sijaitsee Siikajoen kunnassa, Paavolan kylässä. VillaNuttuun sijoitetut lapset ovat iältään 0–15-vuotiaita. Sijoitukset VillaNuttuun voivat tapahtua avohuollon tukitoimenpiteenä tai huostaanoton kautta. VillaNuttuun tulevilla lapsilla on taustallaan erilaisia ongelmia kuten syrjäytymistä, käytöshäiriöitä sekä koulunkäyntiongelmia. Suurimmalla osalla lapsilla huostaanoton taustalla on kuitenkin vanhempien kyvyttömyys huolehtia lapsistaan. Yleisimmin kyvyttömyyden taustalla on mielenterveys- ja päihdeongelmat. VillaNuttu ei kuitenkaan ota vastaan lapsia/nuoria, jotka sijoitetaan heidän oman päihdeongelmansa vuoksi. Päihdeiden kokeilua voi lasten taustalla olla, mutta ei varsinaista käyttöä. (Häkkinä 15.6.2009, haastattelu.)

2 TUOTTEEN IDEOINTI, TARKOITUS, TAVOITTEET JA RAJAUS

Tuotekehitysprosessini sai alkunsa työpaikallani Villanuttu Oy:ssä vuonna 2008, jossa olen työskennellyt ohjaajan tehtävissä opiskelujeni ohella. Pidimme palaverin 12.9.2008, jossa oli paikalla minä ja yksikön Toimitusjohtaja Helena Häkkinen. Palaverin aikana pohdimme sopivaa opinnäytetyöaihetta VillaNuttu Oy:n tarpeisiin. Aiheita nousi esille useampia, mutta yksi niistä oli meidän mielestä ajankohtaisin ja tarpeellisin. Helena Häkkinen ehdotti minulle Laatukäsikirjan tekemistä lastensuojeluyksikkönsä. Laatukäsikirjalle tulisi olemaan suurta tarvetta, koska VillaNuttu Oy:n toiminta on laajentunut viimeisen 6 vuoden aikana hyvin laajamittaisesti. Lisäksi 1.1.2008 voimaantullut uusi lastensuojelulaki on tuonut mukanaan uusia haasteita sekä muutoksia, jotka näytettyvät lastensuojeluyksikön työkäytännöissä. Uusi laki on muun muassa parantanut lapsen edun toteutumista, lisännyt ennaltaehkäisevän työn merkitystä sekä nostanut työntekijöiden pätevyysvaatimuksia. Kiinnostukseni projektia kohtaan heräsi heti, koska se tulisi vastaamaan todellista työelämän tarvetta ja samalla se olisi käyntikorttini työelämään.

Palaverin aikana sovimme, että laadin Villanuttu Oy:lle laatukäsikirjan, joka varmistaa ja luo yhtenäiset ohjeistukset johtoportaalle sekä henkilökunnalle laadukkaan toiminnan takaamiseksi. Laatukäsikirjan lukijalle sen on tarkoitus antaa mahdollisimman kattava ja selkeä kuva VillaNuttu Oy:n toimintaperiaatteista, arvoista ja perustehtävästä. Jokaiselta osapuolta helpottaa, kun kaikki tietävät, mikä on työyhteisön yhteinen laatupolitiikka ja mikä on sen tärkeyden merkitys VillaNuttu Oy:ssä. Järvisen (2008,42) mukaan työntekijöiden työhön liittyvää hallinnan tunnetta vahvistaa se, että jokainen työyhteisön jäsen tiedostaa oman vastualueensa sekä työyhteisön tavoitteet. Laatukäsikirjan tärkeimpänä tavoitteena pidän sitä, että se on omalta osaltaan varmistamassa laadukkaan sijaishuollon toteutumista VillaNuttu Oy:ssä nimenomaan lasten etua ajatellen.

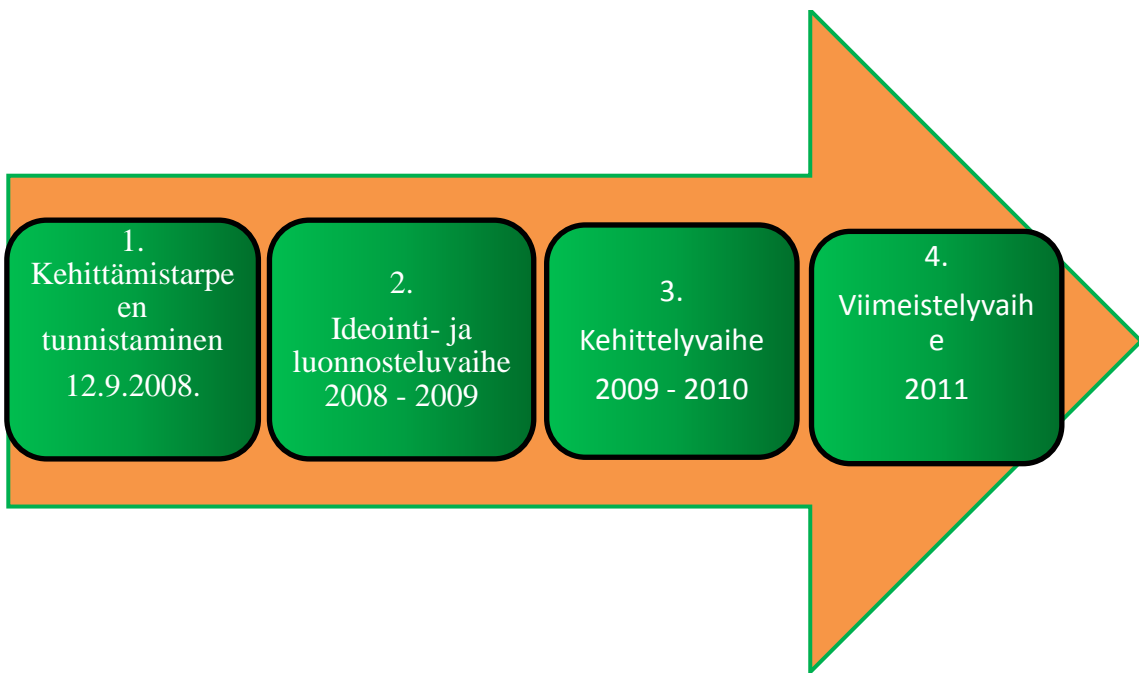
Tein opinnäytetyönäni laatukäsikirjan soveltaen toiminnallista opinnäytetyöprosessia. Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Se pyrkii tavoittelemaan esimerkiksi käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista tai se voi olla jonkin toiminnan ja tapahtuman järjestäminen. Lisäksi toiminnalliselle opinnäyte-

työlle on ominaista, että siitä syntyy konkreettinen tuote tai esite ja se tehdään aina jollekin tai jonkun käytettäväksi. (Airaksinen & Vilka 2003, 9.)

Tuotekehitysprosessin konkreettisin tulos on Ammatillisen perhekoti VillaNuttu Oy:n laatukäsikirja. ”Toiminnallisessa opinnäytetyössä keskeistä on se, että siitä syntyy sekä raportti koko prosessista että varsinainen tuote” (Vilka & Airaksinen 2003, 51–83).

Tämän tuotteen tarkoitus ei ole olla perehdytyskansio uusille työntekijöille, vaikka sitä myös siihen voi käyttää. VillaNutulla on käytössään erillinen perehdytyskansio uusien työntekijöiden perehdyttämiseen.

Sosiaali- ja terveysalan tuotteiden kehittäminen ja suunnittelu muotoutuu tuotekehityksen perusvaiheiden mukaan. Ongelman tai kehittämistarpeen tunnistaminen on tuotekehityksen ensimmäinen vaihe, toisena tulee ideointivaihe ratkaisujen löytämiseksi, kolmantena tulee tuotteen kehittelyvaihe, jolloin kerätään palautetta ja korjausehdotuksia ja viimeisenä on viimeistelyvaihe, jolloin tuote ”hiotaan” lopulliseen muotoonsa. (Jämsä & Manninen, 2000, 28 - 29.)

Kuvio 2. Tuotekehityksen eteneminen

3 TUOTTEEN KEHITTELY TIETOPOHJAN TÄSMENTÄMISEKSI

”Tuotteen kehittäminen etenee luonnosteluvaiheessa valittujen ratkaisuvaihtoehtojen, periaatteiden, rajausten ja asiantuntijayhteistyön mukaisesti” (Jämsä & Manninen 2000, 54). Vuoden 2009 alkupuolella pidimme palaverin, jossa oli paikalla minä, Helena Häkkinen, Vera Häkkinen, Sari Kylli ja Riitta Häkkinen. Palaverissa päätimme, että minä rupean keräämään ja tutustumaan sijaishuollon laatukirjallisuuteen, jotta VillaNuttu Oy:n laatukäsikirjan sisältö tulisi olemaan asianmukainen ja lisäksi sen tulisi kestää kriittinenkin tarkastelu esimerkiksi sosiaalitoimen ja aluehallintoviraston osalta. Palaverissa esittelin johtoportaalille jo hankkimaani kirjallisuutta, jonka pohjalta täsmensimme tietopohjaa. Lisäksi halusin saada hyväksynnän kirjallisuuden pätevyydestä ja kelpoisuudesta. VillaNuttu Oy:n johtoporras päätti, että hankkimani kirjallisuus täyttäisi heidän vaatimukset. Vuoden 2009 aikana luovutin kaksi eri versiota laatukäsikirjasta johtoportaan käyttöön. Toisella kerralla tapaaminen kesti useamman tunnin, jolloin arvioimme yhdessä aikaisempaa versiota lähettämästäni laatukäsikirjasta ja sovimme lisäyksistä laatukäsikirjaan. Erittäin suuren avun sain myös ohjaavilta opettajiltani, joiden ohjeiden avulla kykenin etenemään järjestelmällisesti opinnäytetyöprosessissani.

3.1 Mitä laatu on

Käsitteenä laadulle on vaikea antaa yhtä ainoaa totuudellista ja objektiivista määrittelyä. Laatu on hyvin moniulotteinen käsite, ja sen määrittäminen riippuu aina siitä, mistä näkökulmasta sitä lähdetään tarkastelemaan. Arkikielessä laadusta puhuttaessa siihen liitetään melkein aina positiivinen mielikuva. Ajatukseen sisältyy jotakin hyvää ja tärkeää: esimerkiksi ”tehkäämme työmme hyvin ja laadukkaasti” tai ”sepäs oli laadukkaasti toteutettu elokuva”. Jokainen ihminen antaa laadulle oman subjektiivisen näkemyksensä hyvästä laadusta. Laadun ydinkysymys lastensuojelussa onkin se, kenen hyvästä on kyse.

Tässä työssä tarkastelen laatua ja erityisesti sen toteutumista sijaishuollon näkökulmasta. Yleisesti laatu voidaan määritellä siten, että asiakkaiden tarpeet tulevat täytetyiksi mahdollisimman hyvin. Jos asiakkaiden tarpeet saadaan tyydytettyä laadukkaasti, voidaan puhua hyvästä laadusta. (Mikkola 1997, 6; Lecklin 2002,18; Rousu & Holma

2004,10.) Joseph Juranin määritelmä laadusta on kokonaisvaltainen: ”sopivuutta käyttö-tarkoitukseen” (Juran 1989, 15.)

Laadunhallinnassa (quality of management) on ensiarvoisen tärkeää, että organisaatio tai työyksikkö kykenee varmistamaan, että se tuottaa jatkuvasti asiakkaittensa vaatimusten, odotusten ja tarpeiden mukaisia palveluja. Kansainvälisesti käytetäänkin ISO 9000 -laatustandardeja, joissa laadun määrittelytapa lähtee nimenomaan tarpeiden tyydyttämisestä. SFS-ISO 8402 määrittelee laadun seuraavasti ”Tuotteen tai palvelun kaikki piirteet ja ominaisuudet, joilla tuote tai palvelu täyttää asetetut tai oletettavat tarpeet” (Outiainen, Holma & Lempinen 1994).

3.2 Laatuajattelun tulo suomalaiseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon

Suomalaiseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon laatuajattelu rantautui 1990-luvulla, jolloin STAKES julkaisi vuoden 1995 lopussa valtakunnallisen suosituksen ”Laadunhallinta sosiaali- ja terveydenhuollossa.” Suosituksen päämääränä oli aktivoida ja kannustaa työyhteisöjä laatutyöhön sekä eritoten korostaa asiakasnäkökulmaa, koska asiakas on lopullinen tuomari saamansa palvelun laadusta. (Mikkola 1997, 8.)

Hieman myöhemmin laatuajattelu ajettiin sisään myös lastensuojelumaailmaan Suomen Kuntaliiton, THL:n ja Lastensuojelun Keskusliiton tekemillä eri laatuselvityksillä. Nämä instituutiot olivat myös tärkeässä roolissa järjestäessään lastensuojelun laatu-kouluksia yhteistyössä läänien kanssa. (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 256.)

Laadukkaasti palveluja tuottavan organisaation on tärkeitä kyetä kuuntelemaan kaikkien asiakasryhmien näkemyksiä ja mielipiteitä sekä myös tarvittaessa muuttaa organisaation toimintamalleja. Tämä edellyttää palvelun tuottajalta kriittistä arviointia omaa toimintaa kohtaan, sillä laadunhallinta koskettaa koko työyhteisöä ja sen toimintaa jonka kautta se heijastuu myös asiakkaiden kokemuksiin. (Holma 1997,7.)

Miten laatu saadaan hallintaan ammatillisessa perhekodissa? Rousun ja Holman (1999,8) mukaan laadun haltuun ottamisessa on keskeistä ottaa huomioon seuraavat seikat:

- ✓ jokainen työntekijä tietää, mikä on perhekodin sekä oman työn tehtävä ja tarkoitus
- ✓ asiakaskunnan tarpeet ja odotukset tiedostetaan mahdollisimman tarkasti
- ✓ tavoitteet on sovittu yhteisesti ja niistä pidetään kiinni
- ✓ tavoitteiden saavuttamiseksi on luotu edellytykset, johon johto on myös sitoutunut mm. palkkaamalla tarpeeksi ammattitaitoista henkilökuntaa asiakaskuntaan nähden
- ✓ millaisia palveluja kyetään tarjoamaan
- ✓ yhteisesti sovittuja tavoitteita seurataan ja arvioidaan säännöllisesti esim. palautteiden ja muiden arviointikeinojen avulla

Laadun toteutumiseen vaikuttaa myös rakenteelliset seikat: palvelujärjestelmän laatu, henkilöstön ammattitaito sekä johtamisen laatu. Nämä seikat vaikuttavat laatuun jo sijaishuollon tarvetta arvioitaessa sosiaalitoimessa sekä itse perhekodissa, jossa henkilökunta on tärkeässä roolissa varmistamassa laadukkaan sijaishuollon toteutumista lapsen tai nuoren asiakkuuden ajan. Edellä mainitut tekijät muodostuvat merkittäviksi tekijöiksi lastensuojelussa, koska kyseessä on kokonaisvaltainen, yhtäjaksoinen ja mahdollisesti pitkäänkin lapsen elämää koskettava prosessi. (Rousu & Holma 1999, 25).

Suomen kuntaliitto käynnisti yhteistyössä eri kuntien kanssa laatuprojektin nimeltään LASSO. Projekti lähti käyntiin keväällä 1997 ja päättyi syksyllä 1999. Yhtenä syynä projektin aloittamiseksi oli muun muassa se, että kunnat olivat joutuneet alati lisääntyvien kehittämishaasteiden eteen. Projektin tavoitteena oli tukea, auttaa, kehittää ja edistää systemaattista laadunhallintaa mm. lastensuojelun toimintaympäristöissä. Julkaisun kokosivat ja kirjoittivat Sirkka Rousu ja Tupu Holma.

Vuosia myöhemmin Rousu & Holma (2004) esittävät teoksessaan *lastensuojelupalvelujen laadunhallinta* erilaisia tahoja, joista kohdistuu vaatimuksia hyvälle ja laadukkaalle lastensuojelupalvelulle. Edelliseen LASSO projektin tuloksiin verrattuna nykyisin eri toimijat vaativat entistä vankempaa osaamista, odotukset ovat nousseet suuremmiksi ja tarpeet ovat monimuotoisempia.

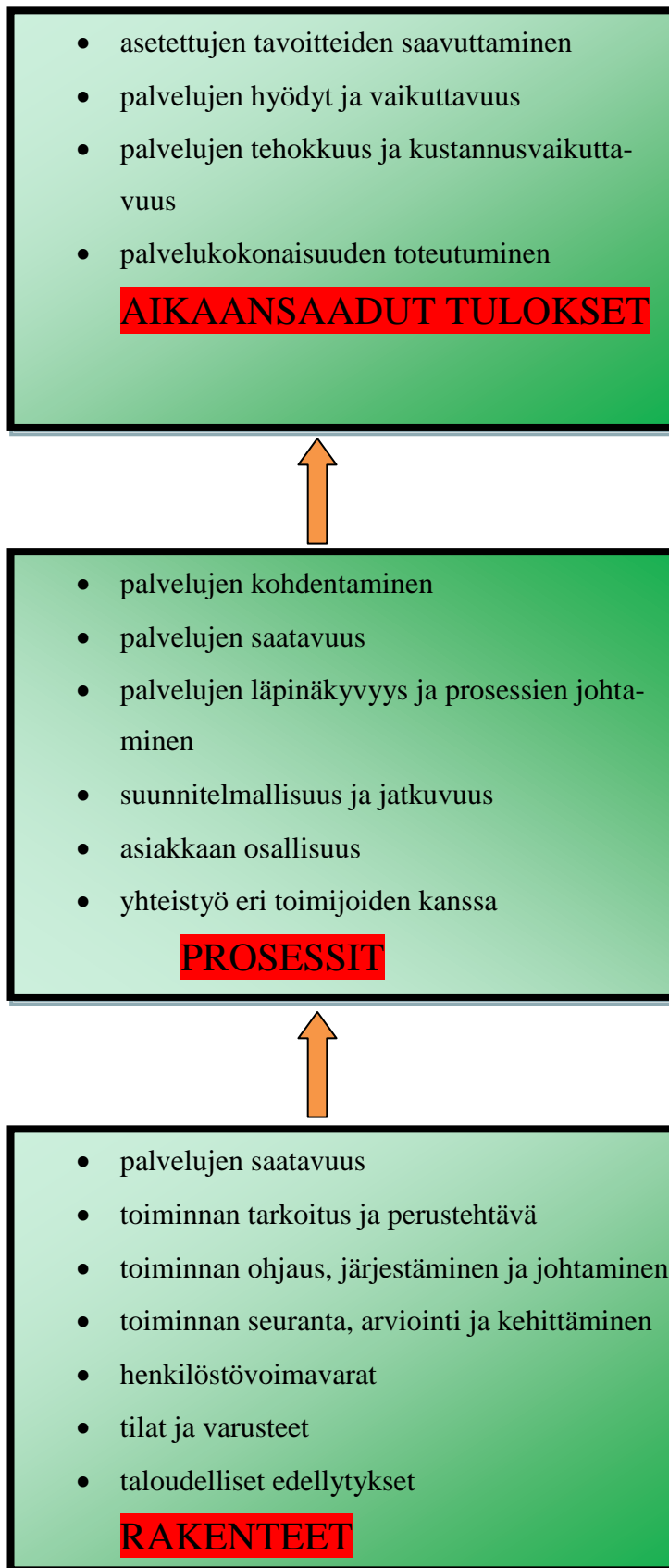
Kuvio 3. Tahot, joista kohdistuu vaatimuksia hyvälle ja laadukkaalle lastensuojeluyksikön toiminnalle

Sijaishuolto sai omat laatuksiteerinsä vuonna 2004, kun Lastensuojelun Keskusliiton Laituri-projektin työn tuloksena määriteltiin valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit. Suomalaisessa sijaishuollossa oli jo vuosia ollut selkeä tarve saada valtakunnallinen kriteeristö, joka perustuu erityisesti lastensuojelutyön konkreettiseen ja sisällölliseen asiantuntemukseen. Tärkeää oli myös saada yhtenäiset linjaukset koko valtakunnan tasolla. (Lastensuojelun Keskusliitto 2004, 5.).

3.3 LapsiArvi kriteerit

Uusimmat kriteerit on tuotu julkisuuteen *LapsiArvi-hankeen* johdosta. Hanke toteutettiin Kuntaliiton ja sen kumppaneiden yhteistyönä vuosina 2006 – 2008. Kehittämishanke jaettiin kahteen työryhmää. Toisessa työryhmässä (LapsiArvi 2) keskityttiin kuntien lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadintaan, seurantaan sekä arviointiin ja näiden työvälineisiin. Toisessa työryhmässä (LapsiArvi 1) laadittiin kriteerit lastensuojelupalvelujen laadun perusvaatimuksiksi sekä muokattiin arviointivälineitä. Työryhmiin osallistui laaja joukko asiantuntijoita lastensuojelun eri toiminta-areenoilta. Hankkeen keskeisin ja oleellisin viesti oli selkeä: *Lastensuojelupalvelujen laatu on meidän kaikkien yhteinen asia.* (Holma 2009, 3-7; Valtakunnalliset sijaishuollon päivät 26.–27.9.2007 Oulu.)

LapsiArvi-kriteerit pohjautuvat sosiaali- ja terveydenhuollon laadunarvioinnissa käytettyyn Rakenne–Prosessi–Lopputulos-viitekehykseen. Rakenteella viitataan toimintaympäristöön ja toiminnan edellytyksiin, johon sisältyvät muun muassa aineelliset ja inhimilliset voimavarat, käytettävissä oleva teknologia sekä organisatorinen rakenne. Prosessiin sisältyy kaikki se, mitä hoitoa ja palvelua annettaessa ja saataessa tapahtuu: tekninen suorittaminen sekä inhimillinen vuorovaikutus. Lopputulos osoittaa, onko hoidon ja palvelun avulla saatu aikaa haluttu muutos asiakkaan terveydentilassa, hyvinvoinnissa tai elämäntilanteessa. Alla oleva kuvio havainnollistaa tarkemmin kriteerien pääraakenteet. Olen rakentanut kuvion tarkoituksen mukaisesti alhaalta ylöspäin, koska laadukkaaseen lopputulokseen ei päästä, jos perustukset eivät ole kunnossa.

KUVIO 4. LapsiArvi-kriteerien pää rakenne (Holma 2009, 21–22.)

3.4 Laatukäsikirja osana laadunhallintaa

Jokaisella hyvin toimivalla organisaatiolla on olemassa toimintajärjestelmä, jonka luomien periaatteiden mukaan työtä tehdään. Lastensuojelutyössä toimintajärjestelmän ytimenä voidaan pitää lapsen ja perheen saamaa hoitoa, kasvatusapua, huoltoa ja muita tukia. Esille nousee siis hyvin selkeästi asiakaslähtöisyys. Näiden asioiden vuoksi lastensuojeluorganisaatiot ovat olemassa. Toimintajärjestelmää voidaan kutsua laadunhallintajärjestelmäksi silloin, kun se on kehitelty takaamaan ja varmistamaan, että organisaation tuottamat palvelut täyttävät sille asetetut vaatimukset sekä asiakkaan näkökulmasta, organisaatiossa toimivien ammattilaisten näkökulmasta että johtamisen kannalta (Rousu & Holma 2004, 55.)

Laadunhallintajärjestelmän dokumentoimiseksi voidaan laatia laatukäsikirja, joka kuvaa toimintajärjestelmän ja organisaation ydinkohdat, sen vastuun, valtuudet ja resurssit sekä koko organisaation laatupoliittisen ajattelutavan. Laatukäsikirjan ulkomuodosta ja sisällöstä ei ole laadittu mitään virallista standardia, mutta erittäin tärkeää olisi saada se muotoutumaan siten, että se olisi omannäköinen. (Jämsä & Manninen 2000, 129).

Laatukäsikirja voidaan laatia kirjalliseen tai sähköiseen muotoon. Sähköisen version etuna voidaan pitää tietojen päivittämisen kannalta parempana, mutta kokemuksesta tiedän, että paperiversio on monessa tilanteessa huomattavasti parempi vaihtoehto esimerkiksi työntekijää perehdytettäessä. Mielestäni soveliasta onkin, että laatukäsikirja laaditaan sekä kirjalliseen että sähköiseen muotoon. Lisäksi laatukäsikirjan tulisi olla helppoluetavissa, eikä se mielestäni saa sisältää vaikeaselkoista ammattisanastoa (Holma & Rousu 2004, 58).

3.5 Laadun arviointi

Laatua pitää kyetä mittaamaan ja arvioimaan, jotta organisaatio pystyy perustelemaan asiakkaille, yhteistyökumppaneille sekä itselleen, mitä menetelmiä se käyttää vastataksien asiakkaiden tarpeisiin. Sijaishuollossa laadunarviointia ei voida toteuttaa teollisuudesta tutuilla menetelmillä, koska sijaishuolto perustuu jokaisen asiakkaan erityisiin tarpeisiin, eivätkä palvelut ole standardipalveluja. Sen sijaan palvelut muokkautuvat aina yksilöllisesti asiakkaan sen hetkisten tarpeiden mukaan. On tärkeää, että laadun arviointi

toteutuu useasta eri näkökulmasta, jotta saadaan monivivahteinen peili omalle toiminnalle. Lastensuojelutyössä erittäin tärkeäksi arviointinäkökulmaksi nousee asiakkaiden tekemä arviointi (Rousu & Holma, 2004, 23–24).

Arvioinnin toteutumiseksi tarvitaan tietoa, jota kerätään muun muassa erilaisten mittareiden ja palautelomakkeiden avulla. Mittaamisen täytyy olla mahdollisimman luotettava ja systemaattista, jotta mittaustulosten avulla voidaan tehdä oikeita johtopäätöksiä sekä mahdollisia muutoksia organisaation toiminnassa. Monipuolinen arviointi ja mittaaminen muodostavat kestäväen kehityksen kulmakiven, joka auttaa sijaishuoltopaikkaa vastaamaan parhaalla mahdollisella tavalla asiakkaiden tarpeisiin. (Rousu & Holma 1999, 59–68.)

Asiakasarviointi tarkoittaa palautteen hankkimista ennen palveluprosessin alkamista, sen aikana ja sen päättyessä. Asiakaspalautteessa on kyse siitä, että erilaisilta asiakkailta ja asiakasryhmiltä hankitaan mielipiteitä, näkemyksiä ja kannanottoja siitä, mitä asiakas odottaa, mitä hän tarvitsee ja miten hän haluaa itseänsä kohdeltavan ja miten siinä on hänen mielestä suoriuduttu. (Rousu & Holma 2004, 44.)

17.11.2010 pidimme palaverin, jossa olivat paikalla minä, Sari Kylli ja Helena Häkkinen. Palaveri kesti useamman tunnin, jonka aikana teimme asiakaspalautelomakkeet lapsille – ja nuorille, lasten vanhemmille sekä kuntien sosiaalityöntekijöille. Asiakaspalautelomakkeiden avulla VillaNuttu Oy pystyy kehittämään toimintaansa säännöllisen laadun mittaamisen avulla.

Itsearviointi tarkastellaan kriittisesti ja järjestelmällisesti omaa, organisaation tai työyksikön toimintaa. ITE-menetelmä kehitettiin 1990-luvun alkupuolella, jolloin tavoitteena oli tuottaa konkreettinen työkalu terveydenhuollon työyksiköiden, tiimien ja pienten organisaatioiden itsearviointiin ja laadunhallintaan. ITE2-menetelytapa kehitettiin vuosina 1998–2002, joka on paranneltu ja kehittyneempi menetelmä ITE-menetelmästä. ITE2-menetelmän arviointilomakkeita on yksinkertaistettu ja käsitteiden selkiyttämiseksi laadittiin pieni sanasto, joka liitettiin arviointiohjeen kääntöpuolelle. ITE2-menetelmän mukaisessa itsearvioinnissa huomio kiinnitetään työyhteisön toimintaan ja sen kykyyn, edellytyksiin ja valmiuksiin toimia suunnitelmallisesti ja järjestelmällisesti vastaten asiakkaidensa tarpeita. Työyhteisön itsearviointi auttaa tunnistamaan mahdolli-

sia ongelmia sekä nostattaa organisaation tietoisuuteen osa-alueita, jotka voivat arkipäivän työtehtävissä jäädä ottamatta huomioon. Kun koko työyhteisö osallistuu arviointiin, niin se luo samalla yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä ylläpitää yksittäisen työntekijän motivaatiota. Jaben (2010, 247) mukaan työntekijöiden hyvinvointi lisääntyy, kun he saavat olla mukana kehittämässä työpaikan toimintaa. Usein itsearviointi perustuu subjektiivisiin tuntemuksiin ja näkemyksiin, jolloin vaaraksi voi muodostua arvioinnin luotettavuus ja yleistettävyyys. Lisäksi työyhteisössä ilmentyviä vaikeita ja haastavia asioita saatetaan vältellä. Toisaalta itsearvioinnin luotettavuus voi vaarantua myös siitä, että työntekijät tarkastelevat ja arvioivat asioita liiankin itsekriittisesti. Kokonaisuudessaan ITE2-menetelmä on kuitenkin oiva arviointimenetelmä, joka kattaa työyhteisön koko toiminnan, mutta on kuitenkin käyttäjäystävällinen ja nopea. Menetelmän käyttöönottoon ei vaadi suuria investointeja. (Holma 2003, 12–20.)

ITE2 – menetelmän arviointikriteeristö jakaantuu alla oleviin yhdeksään eri toimialueeseen:

KUVIO 5. (ITE2-arviointikriteeristö, Holma 2003, 23.)

Pidimme VillaNutussa palaverin 1.3.2010, jolloin esittelin henkilökunnalle ITE2-menetelmän. Olin jo aikaisemmin ehdottanut yksikön toimitusjohtajalle Helena Häkki-

lälle ITE2-menetelmän käyttöönottamista laadunhallinnan varmistamiseksi. Palaverin päättyessä henkilökunta oli yksimielinen siitä, että ITE2-menetelmä otetaan laadunarvioinnin mittaamisen avuksi. Perusteena olivat muun muassa sen helppokäyttöisyys.

4 SIJAISHUOLTO LASTENSUOJELUYKSIKÖSSÄ

Sijaishuolto on huostaan otetun lapsen kasvatuksen, hoidon ja huolenpidon järjestämistä kodin ulkopuolella, joka voidaan toteuttaa sijoittamalla lapsi perhehoitoon, ammatilliseen perhekotiin, lastensuojelulaitokseen tai muuhun lapsen tarpeen mukaiseen hoitopaikkaan. Avohuollontukitoimena lapselle ja hänen vanhemmilleen voidaan myös järjestää tuettuja lyhyitä kuntoutusjaksoja esimerkiksi syrjäytymisvaarassa oleville perheille. Useat lastensuojeluyksiköt tarjoavat näitä palveluja VillaNuttu Oy mukaan lukien. Tavoitteena jaksoilla on ennaltaehkäistä lasten/nuorten pitempiaikaisia sijoituksia, tukea vanhempia heidän vanhemmuuden roolissaan sekä selviytymistä arkipäivän haasteista. Sijaishuollon järjestämisestä ja sijaishuollosta koituvista kustannuksista vastaa se kunta, jossa huollon tarve on ilmaantunut. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004,12; Lastensuojelun monet näyttämöt - tutkimuksen ja käytännön vuoropuhelun kohteena 30.11–1.12.2010 Oulu.)

Sijaishuollon tavoitteena on varmistaa lapsen hyvä hoito, huolto ja kasvatustien, kuin se on määritelty lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain ensimmäisessä pykälässä:

”Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden mukaisesti. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempansa välillä. Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatustien sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen virikkeitä antava kasvuympäristö sekä lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus. Lasta tulee kasvatustien, että lapsi saa osakseen ymmärrystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää” (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004,13.)

Lastensuojelun avohuoltotoimenpiteiden osoittautuessa riittämättömiksi, on ensiarvoisen tärkeää suojata lapsen terveellinen kehitys. Tällöin joudutaan turvautumaan astetta järeämpiin toimiin eli huostaanottoon. Huostaanotto on kuitenkin viimesijainen keino suojella lapsen kasvua ja kehitystä, sillä siinä kajotaan voimakkaasti lapsen perustulaisissa säädettyihin oikeuksiin. Toinen problematiikkaa tuottava ulottuvuus on myös se,

että siinä puututaan Euroopan ihmisoikeuksien takaamaan itsemääräämisoikeuteen. Itse huostaanottotilanne voi tapauksesta riippuen olla hyvinkin ongelmallinen tilanne lapsen/lasten vanhemmille, joten on erittäin tärkeää, että asioista pystytään puhumaan avoimesti. Lastensuojelutyössä pyritään aina hyvään yhteistyöhön perheen kanssa, eikä huostaanottovaihe ole poikkeus. (Sosiaaliportti, huostaanotto, hakupäivä 20.2.2010).

Huostaanoton perusteet on arvioitava sekä lapsen että vanhemman kannalta. Lapsen näkökulmasta on arvioitava, että sijoitus on hänen nykyiseen elämäntilanteeseen nähden parempi vaihtoehto, joka mahdollistaa terveellisen kehityksen. Vanhemman kannalta katsottuna on tärkeää saada vanhempi tulemaan tietoiseksi siitä, että kaikki mahdollinen on jo tehty perheen eteen ja lapsen sijoitus on näillä näkymin lapsen edun mukaista. Laadultaan hyvin muodostetussa huostaanotossa on otettu riittävän hyvin huomioon lapsen ja vanhemman mielipiteet ja toiveet. (Sosiaaliportti, huostaanotto, hakupäivä 20.2.2010).

Lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuoltoa, jos:

- 1) puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai
- 2) lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellä.

Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos:

- 1) 7 luvussa tarkoitetut toimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi; ja
- 2) sijaishuollon arvioidaan olevan 4 §:n mukaisesti lapsen edun mukaisia.(LsL 417/2007, 40 §; Rätty, 2007,227.)

Ensimmäisen huostaanoton ehdon täytyessä huostaanoton perusteeksi riittää siis lapsen terveyden ja kehityksen vaarantumisen *vakava uhka*. Huostaanotto voidaan ja tulee siten tehdä ennen kuin lapsen terveyden ja kehityksen osoitetaan konkreettisesti jo vaarantuneen. Tämä seikka on oleellisen tärkeä huomioida, sillä nykyään yhä enemmän painotetaan ennaltaehkäisevän työn merkitystä. Ehkäisevää työtä ja hyvinvoinnin edistämistä painotetaan valtakunnallisesti eri strategioissa yhä enemmän ja niiden rooli tunnustetaan

erittäin merkittäväksi myös lastensuojelun eri sektoreilla.(Saastamoinen 2010,23: sosiaalibarometri 2010,40.)

4.1 Asiakassuunnitelma osana laadunhallintaa

Lastensuojelulain 30 § mukaan lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on laadittava asiakassuunnitelma, jollei asiakkuus pääty lastensuojelutarpeen selvityksen jälkeen tai ellei kysymyksessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus. Myös sosiaalihuollon asiakaslain 7 § mukaan asiakassuunnitelma on laadittava (Saastamoinen 2010, 81). Asiakassuunnitelma laaditaan aina ennen, kuin lapsi muuttaa sijaishuoltopaikkaan. Asiakassuunnitelmaan kirjataan lapsen perheen tarvitsemat tukitoimet, jolloin lapsen perhe voi luottaa siihen, että toiminta on varmalla pohjalla (Holma 2009,30; Puustinen-Korhonen 2007, 13–14.)

Asiakassuunnitelman tarkoituksena ja pitkäjänteisenä tavoitteena on kokonaisvaltaisesti arvioida lapsen ja hänen perheensä tilanne sekä turvata riittävän pitkä tuki. Suunnitelmaan kirjataan ne asiat ja olosuhteet, joihin pyritään vaikuttamaan. Sijaishuoltoa toteuttava yritys laatii oman huoltosuunnitelman sosiaalitoimiston laatiman asiakassuunnitelman pohjalta. Koska sijoituksen kesto voi olla hyvinkin pitkä, on ensiarvoisen tärkeää, että asiakassuunnitelma päivitetään tarpeeksi useasti, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Lisäksi suunnitelmaan on kirjattava mahdolliset asianomaisen eriävät näkemykset tuen ja palvelujen järjestämisestä. Asiakassuunnitelman laatiminen ei kuitenkaan vaadi asianomaisten suostumusta, vaan se on laadittava, vaikka asianomaiset sitä vastustaisivat (Saastamoinen 2010, 81–82; Holma 2009,30).

Huostaan otettuun lapseen liittyvään asiakassuunnitelmaan laaditaan lisäksi sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet, erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle, hänen vanhemmilleen tai huoltajilleen. Suunnitelmaan kirjataan myös lapsen toteuttamiskeinot pitää yhteyttä vanhempien ja muiden hänelle läheisten henkilöiden kanssa. Näiden toimien tavoitteena on varmistaa perheen jälleenyhdistyminen (Holma 2009,30.)

4.2 Kiireellinen sijoitus

Lapsen kiireellinen huostaanotto voidaan aloittaa vain silloin, kun

- lapsi on välittömässä vaarassa tai
- muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa

Kiireellisen sijoituksen tarve voi muodostua esimerkiksi silloin, kun kodin olot tai puutteet lapsen huolenpidossa välittömästi vaarantavat lapsen terveyttä tai kehitystä tai silloin, kun lapsen huoltajat ovat väliaikaisesti kyvyttömiä huolehtimaan lapsestaan. Kyvyttömyys voi johtua esimerkiksi akuutista mielenterveysongelmasta tai päihteiden vaikutuksen alaisena olemisesta. Myös lapsi itse voi omalla käytöksellään saada aikaan kiireellisen huostaanoton, esimerkiksi käyttämällä itsetuhoisesti päihteitä tai tekemällä rikoksia. Kiireellisen sijoituksen perustuvat huostaanoton kriteereihin, jonka vuoksi kiireellisestä sijoituksesta käytetäänkin usein nimitystä kiireellinen huostaanotto. (Sosiaaliportti, kiireellinen huostaanotto, hakupäivä (9.11.2010).

Kiireellisestä sijoituksesta päätöksen tekee sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen määräämä ammatillisen kelpoisuuden omaava sosiaalityöntekijä. Usein kiireelliset sijoitukset sattuvat myös virka-ajan ulkopuolella, jolloin päätöksen tekee sosiaalipäivystyksessä toimiva sosiaalityöntekijä. Ennen päätöksen tekoa sosiaalityöntekijän on mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon myös lapsen huoltajan mielipide. Huoltajan mielipide voidaan ohittaa, mikäli lapsen terveys on niin akuutisti uhattuna, että selvittämisestä johtuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa vakavaa haittaa lapsen terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle.

Kiireellisen sijoituksen päättymisen ja raukeaminen

Kiireellisen sijoituksen enimmäiskesto aika yhdellä viranhaltijan tekemällä päätöksellä on 30 päivää. Tänä aikana on tehtävä jokin seuraavista toimenpiteistä:

- päätös kiireellisen sijoituksen lakkaamisesta
- päätös huostaanotosta
- hakemus kiireellisen sijoituksen määräajan jatkamisesta
- hakemus huostaanotosta hallinto-oikeudelle.

Tietyissä tapauksissa kiireellinen sijoitus voi hallinto-oikeuden päätöksellä kestää korkeintaan 90 päivää. Tällaisia tapauksia ovat:

- Tarvittavista lastensuojelutoimenpiteistä (huostaanotto, muut toimenpiteet) ei ole mahdollista päättää ilman lisäselvityksiä, Jos päätös toimenpiteistä voidaan tehdä olemassa olevan tiedon pohjalta, jatkopäätöstä ei saa tehdä.
- Välttämättömiä lisäselvityksiä ei ole mahdollista saada 30 päivässä kiireellisen sijoituksen tekemisestä. (Sosiaaliportti, kiireellinen huostaanotto, hakupäivä (9.11.2010.)

4.3 Jälkihuolto

Sijaishuollon päättyessä sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on aina järjestettävä lapselle tai nuorelle jälkihuoltoa niin paljon, kuin hän sitä välttämättä tarvitsee. Oikeus jälkihuoltoon syntyy myös silloin, jos nuori on ollut sijoitettuna vähintään 6 kk yhtäjaksoisesti. Jälkihuollon yksilöllinen tarve arvioidaan sijaishuollon päättymisen jälkeen ja yleensä siinä otetaan huomioon erityisesti lapsen tai nuoren ikä, hänen erityiset tarpeensa terveydenhuollon palvelujen järjestämiselle, tarve itsenäistymistä ja vastuullisuutta korostaviin tukitoimiin sekä muut yksilölliset tarpeet.(Räty 2010, 493.)

Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy, kun nuori täyttää 21 vuotta. Koska jälkihuollon tarkoituksena on sijaishuollon tai pitkän avohuollon sijoituksen jälkeen tukea lasta ja nuorta vastuulliseen ja itsenäiseen elämään (joihin on satsattu huomattavia määriä yhteiskunnan varoja), niin ei ole tarkoituksenmukaista päättää tuen antamista nuorelle välittömästi hänen täyttäessään 21 vuotta. Sen sijaan sosiaalityöntekijä ohjaa nuoren tarvittaessa yleisten palveluiden piiriin(Räty 2010, 494).

5 KASVATUKSEN JA HOIDON NÄKÖKULMAT

Lasta tuetaan sijoituksen aikana kokonaisvaltaisesti ja siinä otetaan huomioon lapsen ja perheen yksilölliset tarpeet ja toivomukset. VillaNutussa toiminnallisuudesta ja ratkaisukeskeisyydestä muodostuvat kasvatuksen ja hoidon oleelliset toimintaperiaatteet, jotka samalla toimivat näkyvimminä työmenetelminä(Häkkiä 4.1.2011, haastattelu.)

5.1 Ratkaisukeskeisyys

Ratkaisukeskeinen työmalli on saanut alkunsa USA:sta 1940-luvulla, jolloin perheterapeutti Nathan Ackermann halusi löytää perinteisen freudilaisen, psykodynaamisen mallin tilalle vaihtoehtoisen tavan tehdä perhetyötä. Kuuluisin ratkaisukeskeisen työmallin soveltaja on Milton H. Ericson, joka korostaa: ”Asiakkaalla itsellään on ratkaisu ongelmaan. Hän ei vain vielä tiedä sitä.” Suomessa ratkaisukeskeisen työmallin teki tunnetuksi psykiatri Ben Furman 1990-luvun alussa. Vaikka ratkaisukeskeistä työmallia käytetään eniten terapiamaailmassa, niin nykyään sitä hyödynnetään yhä enemmän vaikeissa elämäntilanteissa olevien nuorten kanssa. Helppokäyttöisyys, käytännönläheisyys ja humoristisuus kuuluvat ratkaisukeskeisen mallin etuihin.(Kemppainen 1999,34; Alpolo & Hurskainen 1992,22.)

Ratkaisu- ja voimavarasuuntautuneelle työlle on ominaista:

Asiakaslähtöisyys

Asiakas voi olla esim. yksilö, perhe, ryhmä tai työyhteisö. Asiakas asettaa itse omat tavoitteensa sen sijaan, että joutuisi hyväksymään asiantuntijoiden määrittämät tavoitteet.

Tavoitelähtöisyys ja tulevaisuussuuntautuneisuus

Keskusteluissa painopiste on tavoitteissa ja siinä millä keinoin asiakas voi ne saavuttaa.

Poikkeuksien ja edistyksen huomioiminen

Tutkitaan erityisesti niitä aikoja ja hetkiä, jolloin vaikeudet ovat paremmin hallinnassa tai jokin tavoite toteutuu vaikka osaksikin. Tärkeää on kartoittaa ja keskittyä tavoitteen suuntaan tapahtuvaa edistystä.

Voimavarakeskeisyys

Tutkitaan ja hyödynnetään asiakkaan kykyjä, taitoja ja osaamista käsillä olevan pulman ratkaisemisessa tai tavoitteiden saavuttamisessa. Menneisyyttä tarkastellaan pikemminkin voimavarana. Menneiden asioiden sekä ongelmien syiden ja syyllisten pohtiminen jätetään vähemmälle.

Myönteisyys, luovuus, leikillisuus ja huumori

Tämä työmuoto tukee asiakkaan vahvoja puolia. Uusien näkökulmien synty-
misen lisäksi oleellista on ideoida ja testata vuorovaikutussuhteessa erilaisia
ratkaisuvaihtoehtoja.

Hyödyntäminen ja konstruktiiivinen näkemys

Ratkaisukeskeinen työtapa on salliva ja siinä voidaan vapaasti liittää muista
työmuodoista lainattuja ideoita, kuten kognitiivisen terapian harjoituksia, nar-
ratiivisen terapian ulkoistamista, NLP-tekniikoita, tarinoita, paradoksaalisia
kotitehtäviä, sopimuksia jne.

Yhteistyö ja kannustus

Asiakkaan verkostot ja läheiset nähdään voimavarana ja pulmia voidaan ratkoa
yhteistyössä heidän kanssaan. Tärkeä osa työtä on aito myönteinen palaute se-
kä ansion ja kiitosten jakaminen edistyksestä eri osapuolille.

Ratkaisukeskeinen työskentely muodostuu kolmesta tekijästä

1. Toimivaa osaa ei pidä korjata
2. Lisää sellaista, minkä huomaat jo toimivan
3. Jos ei toimi, lopeta ja kokeile jotakin muuta.

Ratkaisukeskeisiä taustaolettamuksia ovat:

- ihminen tukee sitä, mihin hän kiinnittää huomionsa → kannattaa kiinnittää huomio siihen, mikä toimii
- jokaisella ihmisellä on kaikki ne voimavarat, jotka hän tarvitsee muuttuakseen
- jokainen ihminen on oman itsensä, työnsä ja suhteidensa paras asiantuntija
- jokainen ihminen tietää itse, mikä on hänelle hyväksi
- jokainen ihminen tekee parhaansa: sen, mikä on hänelle mahdollista juuri nyt

- ei ole olemassa vaikeita ongelmia, on vain huonoja ratkaisumalleja
- suurikin ongelma voi selvitä pienillä muutoksilla
- on hyödyllisempää tietää, miltä ratkaisu näyttää kuin ymmärtää menneisyyttä
- muutos on väistämätöntä ja jatkuvaa

(Toiminnallinen ratkaisukeskeisyys-nuorten akatemia, hakupäivä 11.11.2010.)

5.2 Perhetyö

Lastensuojelun perhetyön pyrkimyksenä on tukea lapsen perhettä vastuulliseen vanhemmuuteen, jonka toteutumisen varmentaa lastensuojelulain pykälä 36 §. Perhetyön yhtenä oleellisempina tavoitteena voidaan pitää huostaanottojen väheneminen, ja niinpä uudessa lastensuojelulaissa perhetyö onkin määritelty yhdeksi avohuollon tukitoimeksi. Hurting (2003, 26) mukaan perhetyö on myös taloudellisesti kannattava vaihtoehto, jos sen avulla kyetään ehkäisemään sijoituksia. Lastensuojelulain perusteluissa perhetyöllä tarkoitetaan esimerkiksi perheen kotona tehtävää perhetyötä, joka konkreettisesti näytetään perhetyöntekijän antamana keskusteluapuna tai arjen eri askareiden auttamisena. Perhetyö onkin kontekstisidonnaista: se muodostuu sen mukaan, missä, millaisessa tilanteessa sekä mihin tavoitteeseen pyrkien sitä tehdään. Usein perhetyö on käytännön avun ja psykososiaalisen tuen yhdistelmä. (Sosiaaliportti, perhetyö, hakupäivä 20.12.2010; Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2010, 10 – 11.)

Milloin perhetyö on syytä aloittaa? Mistä Sosiaalialan ammattilainen tietää, milloin on aika puuttua perheen elämään ja milloin on aika pyytää apua myös itselleen.?

Alla oleva taulukko on mainio työkalu hyödyntää, milloin ja miten pitää toimia puuttuessa perheen tilanteeseen.

Kuvio tähdentää myös perhetyön resursointia. Perhetyön vaativuus ja osaaminen mää-
rätty sen mukaan, millaisen perheen tilanteeseen ja tarpeeseen sillä yritetään vastata.

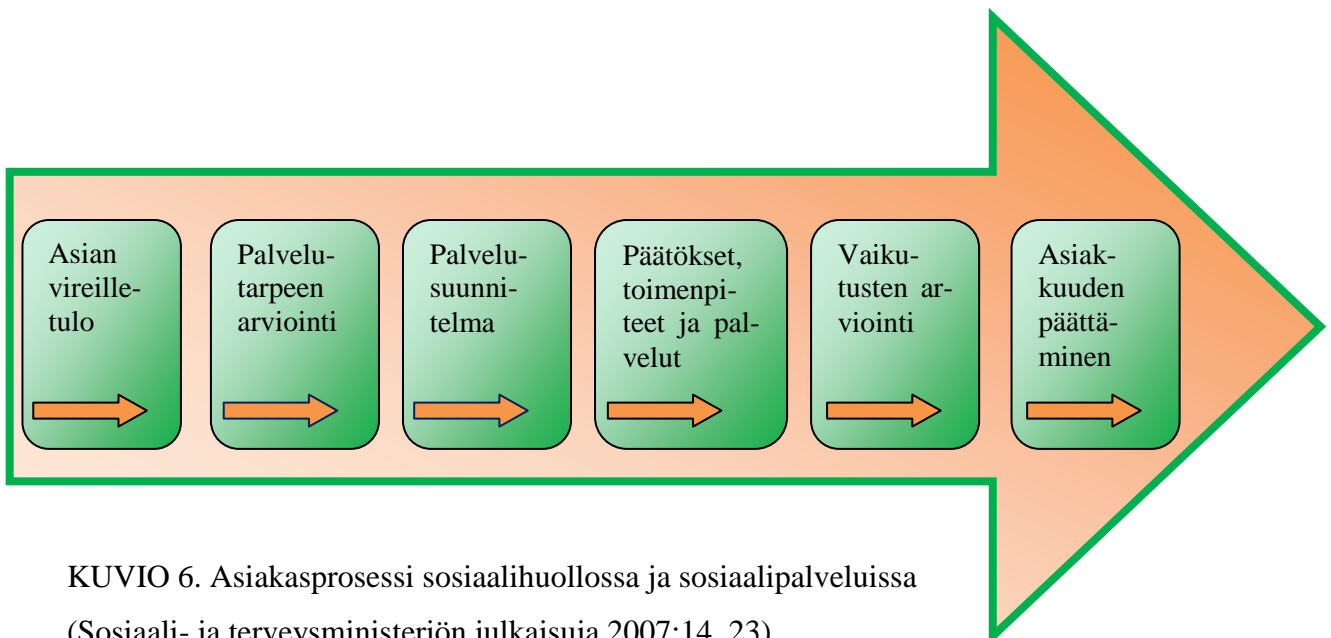
Tilanne	Sosiaalinen riski: ennaltaehkäisevä työ	Kriisi (äkillinen, lyhyt): kriisityö	Pitkittänyt kriisi; lastensuojelun sosiaalityö: avohuollon tukitoimenpiteet	Huostaanoton uhka: lastensuojelun sosiaalityö, ”harmaa pakko”	Huostaanotto: lapsen huolto, hoito ja kuntoutus
Työmuoto; työn sisältö	Normaali sosiaalipalvelu	Kohdennettu sosiaalipalvelu	Jatkuva seuranta; tehostettu tuki	Selvittely, arviointi, päätöksen teon valmistelu; paljon motivointityötä/ pakottamista	päätöksenteko; Lapsen sijoituksen tavoitteena kotiuttaminen tai pitkäaikainen sijoitus
Huoli lapsesta	Huoli lapsesta vähäistä; perhe motivoitunut saamaan tukea	Huoli lapsesta kasvava	Lapsi vaarassa, huolta paljon ja jatkuvasti sekä ajoittain välittömästi	Lapsi vaarassa, huolta paljon ja jatkuvasti; vanhemmat/lapsi vältteleviä: ei vastaanottavaisia	Vakava vaara, huolta paljon, mutta vähenevällä ja huojentavalla perspektiivillä
Tuen ja kontrollin yhdistelmä ja niiden painotus	Tukea	tukea/kontrollia	tukea/kontrollia	kontrollia/tukea	kontrollia/tukea
Resurssi kysymys	Luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä	Luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Toive lisävoimavaroista ja kontrollista nousee. Yksin/parin kanssa/työnohjaus	Omat voimavarat ehtymässä, tarve lisävoimavaroihin ja kontrolliin kasvava. Parityö/työnohjaus	Omat voimavarat ehtymässä: puututtava välittömästi tilanteeseen. Parityö/tiimi/työnohjaus	Uusia voimavaroja, tuki ja kontrolli yhdistyy. Vakiintunut työyhteisö/työnohjaus
Perhetyön muoto	Ehkäisevä perhetyö	Kohdennettu perhetyö	Tehostettu perhetyö ja kuntoutus	Perhetutkimus ja kuntoutus	Perhekuntoutus tai kohdennettu perhetyö (huostaanoton tavoitteen mukaan)

Taulukko 1. Perhetyön paikka lastensuojelussa, Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset, Heino 2008,25.)

Perhetyön käynnistyessä määritellään sopimus työn tavoitteista, sisällöstä, kestosta sekä keinoista siitä, miten sosiaalityöntekijä seuraa työprosessin etenemistä. Sopimuksen tekemisellä pyritään sitouttamaan osapuolia prosessiin sekä selkiyttää työn sisältöjä ja tarkoitusta. Työskentelyyn kuuluu tyypillisesti tiedonkeruu, tilanearviointi, keskustelut, räätälöity tapaamisten sisältö ja toteutus sekä pyrkimys tukea, ohjata ja auttaa perhettä niissä arjen haasteissa, joita perhe kohtaa.(Hurting 2003, 27.)

6 ASIAKASPROSESSI SOSIAALIHUOLLON TEHTÄVÄRAKENTEN YDINPROSESSINA

Sosiaalihuollon ja sosiaalipalvelujen tarkoituksena on mahdollistaa asiakkaan kannalta positiivisesti vaikuttavia palveluja. Lisäksi sosiaalialan ammatillisen henkilöstön tehtävärakenteen tulee myötävaikuttaa asiakkaan saamaan palveluun positiivisella tavalla. Asiakkaan saamaa vaikuttavia palveluja pystytään saavuttamaan hyvin suunnitellulla asiakasprosessilla, joka lähtee asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista. Prosessilla on aina vastuhenkilö, jonka tehtävä on varmistaa, että prosessi sujuu ennalta määritettyjen tavoitteiden mukaisesti. Lastensuojelussa vastuuhenkilönä on lapsen asioista päättävä sosiaalityöntekijä (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2007:14, 22–29).

KUVIO 6. Asiakasprosessi sosiaalihuollossa ja sosiaalipalveluissa (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2007:14, 23)

Yllä olevassa kuviossa erivaiheiden täytyy linkittyä yhteen ja muodostaa kokonaisuus, jonka päämääränä on asiakkaan tilanteeseen vaikuttava tulokellinen palvelukokonaisuus. Asiakasprosessin vastuuhenkilön on oltava saumattomassa yhteistyössä ja kontaktissa prosessiin osallistuvien työntekijöiden kanssa, joka on omalta osaltaan varmistamassa parhaan mahdollisen lopputuloksen muodostumista.

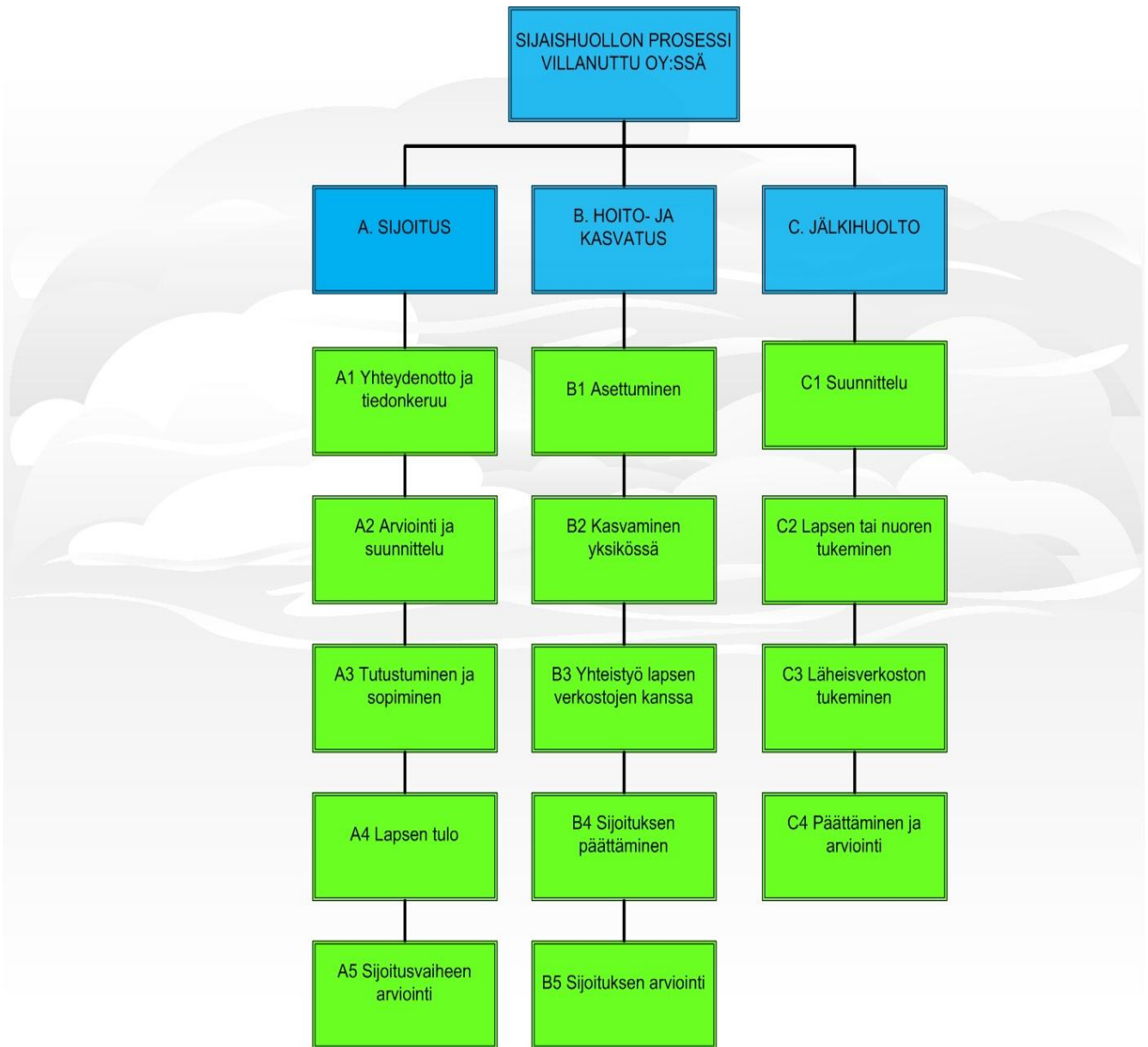
VillaNutussa asiakasprosessin kriteerit ovat muodostuneet lapsen näkökulmasta. Näkökulma tarkentui kuvioksi lapsen poluksi kolmen eri päävaiheen mukaan. Alkuvaiheessa VillaNutusta lähdetään lasta vastaan (asiakasprosessi arviointineen, tutustumiskäynte-

neen ja sopimisineen). Keskivaihe kuvastaa lapsen elämää VillaNutussa, ja loppuvaiheessa lähdetään jälleen saattamaan lasta seuraavaan elämänvaiheeseen.

Kuvio 7. Lapsen polku sijaishuollossa.(Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 8.)

Lapsen polkua eli asiakasprosessin tarkastelua voidaan tarkastella yksityiskohtaisesti jakamalla ne kussakin vaiheessa muodostuviin toimintoihin alla olevan kuvion mukaisesti:

Kuvio 8. Sijaishuollon kokonaisuus (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004,9.)

7 SIIJOITUSPROSESSIN VIREILLETULO

Prosessi alkaa siitä, kun lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ottaa yhteyttä VillaNuttuun. VillaNuttu Oy:ssä sijoituspyynnöistä vastaa yksikön johtaja Helena Häkkilä. Sosiaalityöntekijä kertoo lapsen ja hänen perheensä senhetkisen elämäntilanteen, ja Helena Häkkilä kuvailee sijoituspaikan luonteen sekä paikkatilanteen. Tämän toimintamenetelmän tarkoitus on varmistaa, että sijaishuolto paikka kykenee vastaamaan itselleen kysymykseen, onko sillä resursseja vastata kyseisen lapsen/nuoren tarpeisiin. Sijoituspaikan valintaa pohtivalle sosiaalityöntekijälle menetelmä taas tuo arvokasta tietoa siitä, miten hyvin kyseinen hoitopaikka pystyy vastaamaan juuri sen lapsen/nuoren tarpeisiin, jolle hän on hakemassa sijoituspaikka (Heinjoki, Heinonen, Kiiskinen, Mikkola, Ollila & Peitsalo 2005, 33; Mikkola 1999, 54; Valtakunnalliset sijaishuollon laatu kriteerit 2004,14–16.)

Sijaishuolto paikan kirjallinen kuvaus omasta palvelutoiminnasta, joka toimitetaan sijoituksesta päättävälle sosiaalityöntekijälle

- Palvelut ja erityisosaamisalueet
- hoito- ja kasvatusmenetelmät
- toimintaperiaatteet ja arvot
- yhteisön rakenne, resurssit ja paikkatilanne
- lähialueen tarjoamat sijaishuoltoa tukevat palvelut, joita sijaishuolto paikka käyttää

Kuvio 4. Sijaishuolto paikan kirjallinen kuvaus sosiaalitoimelle (Valtakunnalliset sijaishuollon laatu kriteerit 2004, 16.)

Sijoituspaikkaa valittaessa on tärkeää ottaa huomioon myös lapsen kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta. Oleellista on myös kiinnittää huomiota lapsen sisarusuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen.

Sijaishuolto paikkaa valittaessa suosituksena olisikin, että sisarusukset sijoitetaan samaan paikkaan. (Räty 2007, 297 - 298.)

7.1 Lapsen tutustumiskäynti VillaNutussa ja sopiminen

Kun lapselle on löydetty hänen tarpeisiin vastaava sijoituspaikka, sovitaan tutustumiskäynti. Sosiaalityöntekijä sopii yhdessä sijoituspaikan kanssa, milloin tutustumiskäynti olisi hyvä toteuttaa. Lapsi saapuu yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa Villanuttuun ja mahdollisesti myös lapsen perhe on mukana. Tutustumiskäynnin sisällön tarkoitus on tärkeä käydä perusteellisesti läpi, jotta välttyttäisiin esimerkiksi sellaisilta pettymyksiltä, joissa lapsi kuvittelee jäävänsä jo tutustumiskäynniltä sijaishuoltopaikkaan. Tutustumiskäynnin aikana käydään läpi sijoituspaikan fyysiset puitteet, lapsen huoltoon ja kasvattamiseen liittyvät periaatteet sekä lapselle ja perheelle tarjottavat tuen muodot. (Häkikä, palaveri 21.5.2010; Heinjoki ym. 2005, 34.)

Tutustumiskäynnin jälkeen lapsen sijoituksesta päättävä sosiaalityöntekijä, lapsi tai nuori ja hänen vanhempansa tekevät päätöksen siitä, onko VillaNuttu sopiva juuri tälle lapselle. Päätöksen jälkeen Helena Häkikä tai muu tehtävään soveltuva työntekijä VillaNutusta varaa aikaa luottamuksellisen kontaktin rakentamiseen sekä lapsen että hänen vanhempiensa kanssa. Tällöin käydään läpi muun muassa osapuolten odotukset ja toiveet sijoituksesta sekä nostetaan pinnalle mahdolliset ennakoasenteet, häpeän ja syyllisyyden tunteet, joita sijoitus voi aiheuttaa. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit 2004, 18). Lisäksi VillaNutussa on tapana, että viimeistään tässä vaiheessa kerrotaan talon muille lapsille uudesta tulokkaasta.

7.2 Lapsen tulo

Tämä vaihe on erittäin tärkeää hoitaa mahdollisimman hyvin, jotta lapsi saisi ikään kuin ”pehmeän laskun” tullessaan VillaNuttuun. Oleellista on, että lapsi kokee olonsa turvaliseksi sekä olevansa tervetullut VillaNuttuun. Jotta kaikki sujuisi hyvin ja laadukkaasti, tulisi sijaishuoltopaikalla olla kirjallinen suunnitelma siitä, miten lapsi vastaanotetaan. Sijaishuoltopaikka varautuu siihen mikä on henkilökunnan työnjako saapumistilanteessa, sekä siihen, että työntekijöille on varattu riittävästi aikaa olla lapsen kanssa tulovaiheessa. Mikäli on mahdollista, niin paikalla on sama henkilö, joka oli paikalla lapsen tutustumiskäynnin yhteydessä. Tämän jälkeen lapsi ja ohjaaja menevät tutustumaan lap-

selle varattuun huoneeseen, joka olisi hyvä olla kalustettu sellaiseksi, että sinne on miellyttävää tulla. Tärkeää on myös, että lapsi saa jatkaa huoneen sisustamista hänelle mielisillä tavaroilla, jotta huone saataisiin mahdollisimman kotoiseksi. Tässä vaiheessa lasta ohjataan ja kannustetaan tutustumaan muihin VillaNutussa asuviin lapsiin. Lisäksi suotavaa olisi, että viimeistään tässä vaiheessa lapselle on nimetty kaksi omaohjaajaa. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 19–20).

Helena Häkkilän mukaan kaikki työntekijät VillaNutussa tietävät, että jokainen lapsi käy läpi neljä eron vaihetta laitokseen kotiutumisen yhteydessä: järkytys (tai ”kuherruskuukausi”), vastaanpaneminen, epätoivo ja sopeutuminen. Rutter 1990, 27–31.)

Järkytysvaiheessa lapsi ei välttämättä usko, mitä on tapahtunut, jolloin hän ei ehkä osoita minkäänlaisia reaktioita. Yleensä lapsilla on taipumusta ajatella, että heille tapahtuu jotain pahaa, koska he ovat olleet tuhmia. Tämän vuoksi järkytysvaiheessa lapsi saattaa ruveta esittämään erittäin kilttiä lasta siinä toivossa, että hänen ei tarvitsisikaan jäädä asumaan VillaNuttuun. Toinen syy tähän voi olla niin kutsuttu ”kuherruskuukauden ajanjakso”, jonka aikana lapsi pyrkii miellyttämään kaikkia. Järkytysvaiheessa lapsi voi oireilla myös fyysisesti, jolloin voi esiintyä ruokahaluttomuutta, ylensyömistä, oksentelua tai vuoteenkastelua. Järkytysvaiheen kesto on jokaisella lapsella yksilöllistä, mutta tyypillisesti se kestää muutamista päivistä useisiin viikkoihin. (Rutter 1990, 27–28.)

Järkytysvaiheesta toivuttuaan lapsi yleensä sisäistää ja tajuaa, että hän tulee asumaan VillaNutussa ainakin jonkin aikaa. Tässä vastaanpanemisen vaiheessa lapsi voi yrittää karata, saada raivonpuuskia tai käyttäytyä erittäin huonosti kaikkia kohtaan siinä toivossa, että hän pääsisi takaisin kotiin. On tärkeää, että VillaNutun työntekijät kestävät ja käsittelevät ammattimaisesti edellä mainitut seikat sekä myös rohkaisevat lasta näyttämään avoimesti tunteensa, jotta ne eivät jäisi vellomaan lapsen sisälle. Vastaanpanemisen vaihe kestää tyypillisesti useita kuukausia, mutta sitä voidaan oleellisesti helpottaa tukemalla lapsen ja hänen vanhempiensa välisellä yhteydenpidolla. Aktiivisen vastaanpanemisen jälkeen lapsi huomaa olevansa edelleen VillaNutussa ja yleensä hän luopuukin vastarinnasta. Tässä epätoivon vaiheessa lapsi voi vetäytyä täysin omiin oloihinsa, eikä osoita minkäänlaista vastakaikua esimerkiksi leikkejä tai koulutyötä kohtaan. Lisäksi hän surullisuus voi näyttäytyä hyvinkin silmiinpistäväenä ja lapsi voi ruveta itkemään hyvinkin pienistä asioista. Pikku hiljaa lapsi alkaa sopeutua ja hänen mielenkiin-

tonsa herää uudestaan leikkejä, ystäviä ja koulutyötä kohtaan. Useiden asiantuntijoiden mukaan kestää vähintään yhdeksän kuukautta, ennen kuin lapsi pääsee tähän sopeutumisvaiheeseen.(Rutter 1990, 29 – 31.)

7.3 Sijoitusvaiheen arviointi

Tärkeimpänä tavoitteena on saada selville, kuinka hyvin sijoitusprosessi on onnistuttu muodostamaan lapsen kohdalla. Päästäkseen tavoitteeseen sijoituspaikka hankkii palautetta lapselta, hänelle tärkeiltä ihmisiltä, yhteistyökumppaneilta sekä palvelun ostajalta. Arviota tehdessä sijaishuoltoapaikassa tutkitaan sekä työyhteisön ja yksittäisen työntekijän toimintaa, kuinka hyvin sijaishuoltoapaikan arvot ja toimintaperiaatteet toteutuivat sijoitusprosessissa. Palautteet ja arvioinnit dokumentoidaan ja niiden analysoinnin perusteella mietitään mahdollisten muutosten tekemistä sijoitusvaiheessa. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 20.)

8 HOITO JA KASVATUS

VillaNutussa laadukkaan sijaishuollon toteutumisen kulmakivenä ovat Suomen perustuslaki, kansainväliset ihmisoikeussopimukset, Euroopan ihmisoikeussopimus sekä niiden taustalla olevat ihmisyyttä ja ihmisoikeuksia korostavat kansainvälisesti hyväksytyt arvot. VillaNutussa kaiken toiminnan lähtökohtana on lapsi. Lapsi itsessään on arvokas ja kaiken toiminnan täytyy tukea lapsen terveellistä ja turvallista kehitystä.

Toiminnallisuudesta ja ratkaisukeskeisyydestä muodostuvat VillaNutun oleelliset toimintaperiaatteet, jotka samalla toimivat näkyvimpinä työmenetelminä. Toiminnallisuus rakentuu lastensuojelulain ensimmäisen pykälän ympärille. 1 §. Lapsen oikeus. Lapsella on oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä etusija erityiseen suojeluun. Toiminnallisuus voi tapahtua esimerkiksi työtoiminnan, opiskelun, harrastetoiminnan tai vaikkapa seikkailukasvatuksen muodossa. Tavalliset kodinomaiset askareet myös muodostavat tärkeän osan toiminnallisuudesta. Keskeisimmät arvot ovat **arjen arvon tunnistaminen, yksilöllisyys, yhteisöllisyys, ratkaisukeskeisyys sekä kaiken elämän kunnioittaminen.**

”Meillä on arki arvokasta”

Tämä lause sisältää ydinajatuksen toiminnassamme. Opettelemme elämään arjessa, nauttimaan arjesta, pitämään kiinni rutiineista ja joustamaan tarvittaessa. Arki antaa meille mahdollisuuden viettää välillä juhlaakin. Arjensietokyky on olennainen osa ihmisyyttämme. Askareidenteko kuuluu olennaisena osana arkeemme. Jokainen on tärkeä, ja jokainen tekee oman osansa yhteisen arjen hyväksi.

Yksilöllisyys

Arvostamme kaikkia yksilöinä, niin lapsia, kuin aikuisiakin. Kaikkia meitä kohdellaan tasa-arvoisesti, kuitenkin ottaen huomioon jokaisen vahvuudet ja heikkoudet. Tuetaan tarvittaessa ja annetaan ja vaaditaan kehittymään tarvittaessa.

Yhteisöllisyys

Vaikka olemmekin yksilöitä, toimimme samassa yhteisössä. Tämä näkyy meidän jokapäiväisessä arjessamme yhdessä toimimisen ja toiminnan suunnittelemisen muodossa.

Opettelemme ottamaan muut huomioon. Näitä taitoja tarvitaan perheessä, koulussa sekä meitä ympäröivässä yhteiskunnassa. Olemme vahvasti osa omaa paikkakuntaamme.

Kaiken elämän kunnioittaminen

Arvostamme kaikkia ihmisryhmiä ja kunnioitamme sukupuolten välistä tasa-arvoa riippumatta ihmisten henkilökohtaisista ominaisuuksista. Harjoitteleminen talossa asuvien eläinten avulla kunnioittamaan elämää.

8.1 Asettuminen

Lapsen asettumisen tärkein tavoite on turvallisen ja luottamuksellisen pohjan luominen. Sijaishuoltopaikalla tulee olla ennalta määritelty tapa ottaa lapsi vastaan yhteisönsä jäseneksi. Lasta kuunnellaan, ja positiivisen palautteen antamista ei tule väheksyä. Näin lapsi kokee tullessaan arvostetuksi. Sijaishuoltopaikka määrittelee, miten lapsen biologisen perhe/huoltajat kohdataan, jotta lapsi saa heiltä henkisen luvan asettua asumaan sijaishuoltopaikkaan. On tärkeää, että lapsen biologiselle perheelle/huoltajille kerrotaan, että lasta ei saa syyllistä siitä, että hän on päätenyt asumaan sijaishuoltopaikkaan. Vaikka lapsi on päätenyt asumaan sijaishuoltopaikkaan, tulee lapsen biologisille vanhemmille ilmaista, ettei vanhemmuus päätty sijoitukseen, vaan se mahdollisuuksien mukaan jatkuu jaettuna vanhemmuutena. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 22.)

8.2 Kasvaminen yksikössä

Sijaishuoltopaikan johto ja henkilökunta ovat määritelleet yhdessä lapsen ja hänen perheensä kanssa näkemykset ja mielipiteet siitä, miten hyvä hoito ja kasvatus toteutuvat kyseisessä sijaishuoltopaikassa. Kaiken toiminnan ytimenä ovat lapsen edun toteutuminen ja lapsikeskeisyys. Lapsi on arvokas, ja hänen elämänsä tukeminen muodostaa arvot, jotka ovat ensisijaisia arvovalinnoissa ja käytännön valinnoissa myös konkreettisesti eivätkä vain teoriassa. Lapsi on kehittyvä ihminen, vaikka hän olisi lastensuojeluasiakas tai hänellä olisi diagnooseja ja oireita. Terveellisessä arjessa ja vuorovaikutuksessa elävä lapsi saa osakseen hoitoa, joka vaikuttaa oleellisesti lapsen kehitykseen ja myös korjaa sitä. (Niemelä 2005, 58.)

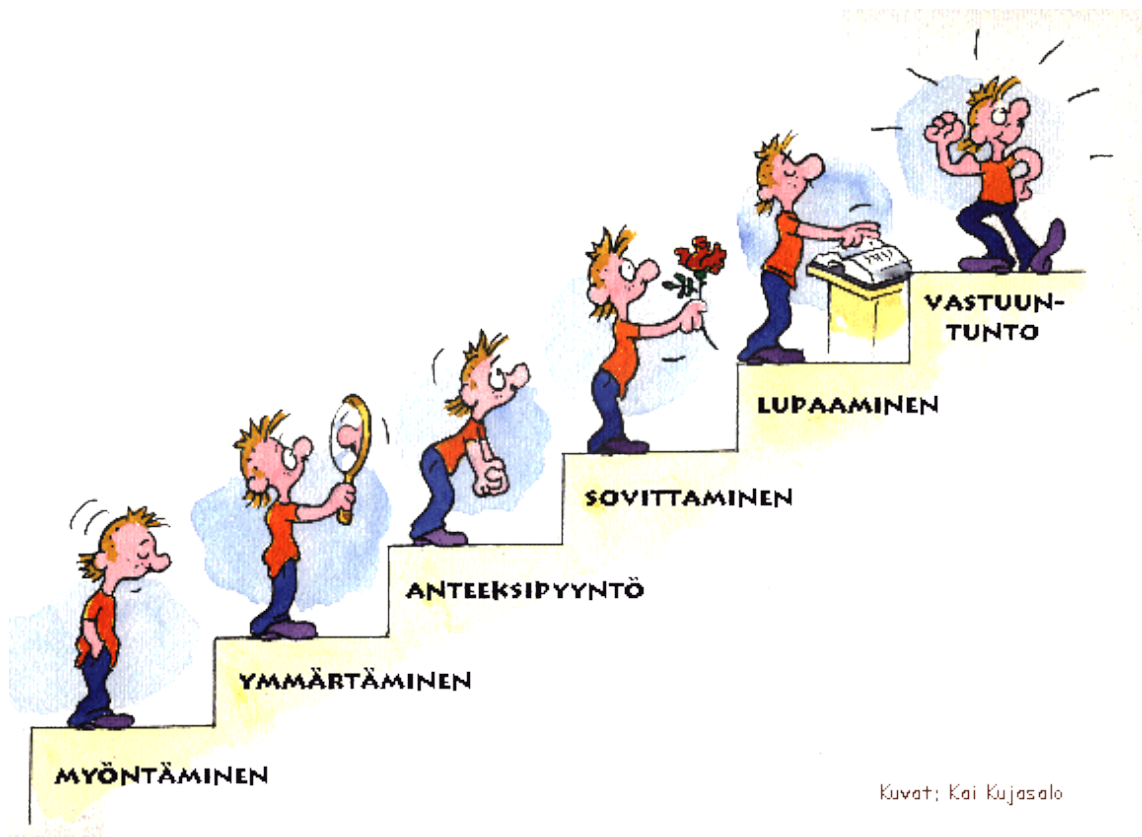
Sijaishuoltoapaikan työntekijät laativat yhdessä lapsen ja hänen vanhempiensa kanssa yksilöllisen hoito- ja kasvatussuunnitelman, jonka tarkoituksena on tarkentaa sosiaali-toimistossa tehtyä asiakassuunnitelmaa. Sijaishuoltoapaikka tekee säännöllistä yhteistyötä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa ja huolehtii omalta osaltaan siitä, että hoito- ja kasvatussuunnitelman pohjana käytetty asiakassuunnitelma pysyy ajan ta-salla. Sijaishuoltoapaikassa kannustetaan lasta luomaan läheisiä ja myönteisiä ihmissuh-teita. Työntekijät kohtelevat ja käyttäytyvät lasta kohtaa niin, että lapsi kokee tulleen hyväksytyksi sekä auttavat lasta huomamaan hänessä olevan hyvän muun muassa huo-lehtimalla siitä, että lapsi saa onnistumisen kokemuksia. Lapsen arkielämän tarpeista ja säännöllisyydestä huolehditaan niin, että lapsi osallistumalla oppii ottamaan vastuuta, joka hänen ikätasolleen on sopivaa. Näitä asioita ovat esimerkiksi:

- ravitsevat ja terveelliset ruokailutottumukset
- vaatetuksen asianmukaisuus
- annetaan sopivasti virikkeitä, riittävää lepoa unohtamatta
- puhtauden, terveyden sekä riittävän ulkoilun ja liikunnan riittävydestä huoleh-timinen
- taloudellisuuden ja vastuullisen rahankäytön opettaminen

Sijaishuoltoapaikka varmistaa, että lapsi kokee fyysisesti olevansa turvassa ja käyttää pa-kotteita, rajoituksia ja valvontaa harkitusti lakien ja asetusten mukaisesti. Lapselle on tärkeää opettaa asettamaan itselleen sopivat käyttäytymisen rajat sekä ottamaan itse vas-tuuta teoistaan. Lapselle on hyvä opettaa ja terävöittää, että valvonnan ja rajojen asetta-misen tarkoituksena on rakentaa myönteinen suhde lapseen ja niiden tarkoitus on tukea ja auttaa lasta integroitumaan ympäröivään yhteiskuntaamme eikä niiden tarkoituksena ole rankaista lasta. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 23 - 24.)

Me VillaNutussa uskomme, että kaavamaiset ja autoritäärisesti määrätyt rangaistukset eivät yleensä auta hillitsemään kiellettyä käyttäytymistä. Päinvastoin, monissa tapauk-sissa tämäntyyppiset rangaistukset jopa lisäävät nuorten uhmakasta käyttäytymistä. Tä-män vuoksi olemme valinneet yhdeksi oleelliseksi työtoimintamalliksi Ben Furmanin kehittämän vastuunportaat.

Vastuunportaat on toimintamalli, jonka avulla voidaan puuttua lasten ja nuorten tekemiin rikkomuksiin ja muihin vääryyksiin. Toimintamallin tarkoitus on ohjata lasta/nuorta ottamaan vastuuta teostaan. Ideana on, että heidän ottaessa vastuun teostaan heidän vastuuntuntonsa kasvaa ja siten todennäköisyys rikkomuksen uusimiseen pienee.

KUVA 1. (Vastuunportaat tervetuloa vastuunportaisiin, hakupäivä 11.11.2010.)

8.3 Yhteistyö lapsen verkostojen kanssa

Tärkeimpänä tavoitteena on, että sijaishuoltoipaikka tekee aktiivisesti yhteistyötä lapselle läheisten ihmisen kanssa ja lapsen kanssa työskentelevien ammattilaisten kanssa. Näin toimimalla voidaan turvata lapsen tasapainoin ja terveellinen kehitys. Sijaishuoltoipaikka, lapsi, hänen vanhempansa ja sosiaalityöntekijä selvittävät yhdessä lapselle tärkeät ihmissuhteet sekä niiden merkitykset. Tätä selvitettäessä sijaishuoltoipaikka voi käyttää apunaan esimerkiksi sukupuun tekemistä yhdessä lapsen kanssa. Sijaishuoltoipaikalla on tärkeä rooli lapsen koulunkäynnissä. Lasta tulee tukea koulunkäynnissä ja sen tuomista haasteista. Jotta tukeminen ja koulumenestyksen turvaaminen voidaan taa-

ta, on tärkeää, että lapselle on nimetty työntekijä, joka vastaa lapsen koulunkäynnistä. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 25 - 26.)

8.4 Sijoituksen päättäminen

Tärkeimpänä tavoitteena on turvata lapsen ennalta suunnitelmallinen siirtyminen seuraavaan elämänvaiheeseen. Sijoituksen loppuminen perustuu asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä tehtyyn tilannearvioon. Oleellista on, että lapsen lähdön työstämiseen varataan riittävästi aikaa, jotta kaikille osapuolille jäisi riittävästi aikaa puhua tuntemuksistaan, joita lapsen sijoituksen päättäminen voi herättää. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 26 - 27.)

8.5 Sijoituksen arviointi

Tärkeimpänä tavoitteena on saada tietoa siitä, kuinka hyvin lapsen sijoitus on onnistunut. Tiedon saannin apuna sijaishuolto paikka hankkii palautetta lapselta, hänelle tärkeiltä ihmisiltä, yhteistyökumppaneilta sekä palvelun ostajalta. Lapsen ja mikäli mahdollista hänen lähipiirinsä kanssa arvioidaan, kuinka hyvin hoito – ja kasvatussuunnitelman tavoitteet kyettiin saavuttamaan sekä lapsen että sijaishuollon toteutumisen kannalta. Sijaishuolto paikassa arvioidaan ja mietitään, miten työyhteisön arvot toteutuivat lapsen hoidossa ja kasvatuksessa. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 27.)

9 JÄLKIHUOLTO JA SIJOITUKSEN PÄÄTTÄMINEN

Jälkihuollon tärkein päämäärä on saattaa lapsi takaisin kotiin tai nuori itsenäiseen ja vastuulliseen aikuisen ihmisen elämään. Lapsen ollessa kyseessä, lapsi voidaan siirtää takaisin primääriperheeseensä asumaan esimerkiksi intervallijaksojen kautta. Nuorella aikuisella tulisi olla valmiudet tulla toimeen omillaan, jolla on oma sosiaalinen verkosto tukenaan. Häkkilä, 4.1.2011, haastattelu.)

9.1 Suunnitteluprosessi

Tärkeimpänä tavoitteena on uuden elämänvaiheen kokonaisuuden hahmottaminen ja sen kirjaaminen suunnitelmaksi lapsen tai nuoren ja hänelle tärkeiden ihmisten kanssa. Tällöin sijaishuoltopaikassa selvitetään yhdessä lapsen tai nuoren ja hänen perheensä kanssa ketkä kaikki tulevat tukemaan heitä jälkihuollon aikana. Tässä vaiheessa käydään läpi kaikki ne palvelut, jotka lapselle tai nuorelle ja hänen perheellensä kuuluvat. Jälkihuoltosuunnitelmaan tulisi kirjata yksityiskohtaisesti, miten hoito ja kasvatusta päättyvät juuri tämän lapsen kohdalla. Suunnitelman tulee perustua realistiseen arviointiin lapsen tai nuoren ja hänen lähipiirinsä tilanteesta. Jälkihuoltosuunnitelmaan tekemiseen osallistuvat nuori ja hänen huoltajansa, sijoittavan kunnan sosiaalityöntekijä ja sijaishuoltopaikan edustajat. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan mahdolliset jatko-opinnot, asuminen, sosiaalisen verkoston tila, harrastukset työ ja toimeentulo sekä tavoitteet ja keinot, joilla edellä mainittuihin seikkoihin voidaan päästä. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 29.)

9.2 Lapsen tai nuoren tukeminen

Tärkeimpänä tavoitteena on rohkaista, kannustaa ja tukea lasta tai nuorta toimimaan sovitun suunnitelman mukaisesti sekä myös sitoutumaan siihen. Sijaishuoltopaikassa varataan tarpeeksi aikaa, jotta voidaan määritellä ne keinot, joilla lasta tai nuorta pystytään motivoimaan ja ottamaan vastaan psykososiaalista tukea. Sijaishuoltopaikka avustaa ja tukee lapsen perhettä tai nuorta sopivan asumispaikan löytämisessä. Koulutus- tai työ-

paikan hankinnassa sijaishuoltoipaikka pyrkii tukemaan ja auttamaan lasta tai nuorta. Sijaishuoltoipaikka kannustaa lasta tai nuorta jatkamaan harrastuksiaan sekä tukee lapsen tai nuoren loma- ja virkistystoimintaa. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit 2004, 30.)

9.3 Läheisverkoston tukeminen

Tärkeimpänä tavoitteena on lapsen tai nuoren läheisverkoston vahvistaminen niin, että se sitoutuu ja kykenee tukemaan lasta tai nuorta jälkihuollon aikana ja sen loputtua. Tässä onnistuakseen sijaishuoltoipaikan tulee keskustella säännöllisesti lapsen tai nuoren kanssa, jotta se pysyy ajan tasalla siitä, ketkä ovat lapselle tai nuorelle tärkeitä ja läheisiä ihmisiä. Sijaishuoltoipaikan tulee varata aikaa määritelläkseen ne keinot, joilla lapsi tai nuori pystyy pitämään yhteyttä hänelle läheisten ja tärkeiden ihmisen kanssa. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit 2004, 30.)

9.4 Jälkihuollon päättäminen ja arviointi

Tärkeimpänä ja oleellisempänä tavoitteena on tukea lasta tai nuorta suunnitelmalliseen siirtymiseen seuraavaan elämänvaiheeseen sekä koota tieto siitä, miten kyseisen lapsen kohdalla jälkihuolto on onnistunut. Jälkihuolto päätetään aina systemaattisesti ja suunnitelmallisesti. Seuraavan elämänvaiheen kokonaisuutta selvitetään ja hahmotellaan lapsen tai nuoren ja hänelle läheisten ihmisen kanssa. Jälkihuollon päättäminen suoritetaan jälkihuoltosuunnitelman mukaisesti ja tarkistetaan, että se hahmottuu kaikille osapuolille selkeästi. Sijaishuoltoipaikka tutkii lapselta tai nuorelta hankittuja palautteita. Lisäksi palautetta kerätään yhteistyökumppaneilta ja palvelun ostajalta. Tämän jälkeen arvioidaan, kuinka hyvin jälkihuoltosuunnitelman tavoitteet saavutettiin lapsen tai nuoren kehityksen kannalta sekä tehdään tarvittavat toimet sijaishuoltoipaikan toiminnan kehittämiseksi. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit 2004, 31 - 32.)

10 TYÖHYVINVOINNIN KEINOT

Työhyvinvointi on laaja kokonaisuus, jossa yhdistyvät työympäristön vaikutukset ja jokaisen ihmisen kokema hyvinvointi. Ihmisen kokema hyvinvointi muodostuu työn ja vapaa-ajan sopusointuisesta tasapainosta. Työhyvinvointia lisäävät muun muassa terveellinen ja innostava työ, joka vastaa yksilön omia vahvuuksia, jonka seurauksena työntekijä saavuttaa aikaansaamisen tunteen. (Paasivaara 2009, 16 – 17.) Kun työntekijä saa tehdä töitä, jossa on sopiva määrä kuormitusta ja haastetta, hän todennäköisesti saavuttaa työnimun sekä nykyään paljon puhutun flow – ilmiön. Nämä tekijät muodostavat keskeiset seikat hyvän ja terveellisen työhyvinvoinnin saavuttamiseksi.

Työhyvinvoinnin kehittämisen perusta on, että ihminen voi hyvin niin fyysisesti, henkisesti kuin sosiaalisestikin. Parhaimmillaan työ on kevyttä ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa myös huumori kukoistaa. Mielekäs työ tuo tekijälleen aina iloa. Mikäli työntekijä menettää työn mielekkyyden, työn sisältöä voidaan kehittää ja rikastuttaa muun muassa lisäämällä siihen suunnittelua ja valvontaa. Tutkimusten mukaan mikään ei tuota ihmiselle enempää mielihyvää kuin se, että itse saa toteuttaa omia suunnitelmiaan työssään sekä myös itse katsoa ja valvoa työnsä lopputulosta. (Juuti & Vuorela 2002, 67 – 69.)

Sijaishuollon työkentällä tämä näyttäytyy erittäin hyvin esimerkiksi silloin, kun ohjaaja huomaa ja näkee huostaan otetun lapsen kehittyvän koulussa. Yhdessä kun on nähty paljon vaivaa ja työtä esimerkiksi kokeeseen luvun yhteydessä ja siitä mahdollisesti seuraavaa hyvää koenumeroa, niin työ totisesti kiittää tekijöitään.

10.1 Työnohjaus

Työnohjauksella tarkoitetaan ammatillisten ja persoonallisten valmiuksien lisäämistä reflektiivisen keskustelun avulla, jossa työntekijä keskittyy itsensä tutkiskeluun. Tavoitteena on kehittyä ja kasvaa oman työnsä asiantuntijaksi, joka on omalta osaltaan varmistamassa myös laadun toteutumista. Onnistuneessa työnohjauksessa työntekijän perustehtävä ikään kuin kirkastuu ja samalla hänen ammatti-identiteetti vahvistuu. Parhaimmillaan työnohjaus nostattaa ohjattavien tietoisuuteen vaihtoehtoisia työtapoja. Työnohjaus on pitkäkestoinen prosessi, jossa tapaamiset ovat säännöllisesti toistuvia ja en-

nalta sovittuja, tavallisimmillaan kerran kuukaudessa. Työnohjaajan tulee työskennellä supportatiivisesti eli tukea antavasti, joka tarkoittaa ohjattavan myönteisten puolien korostamista.(Punkanen, 2009, 7 – 9.)

Työnohjausta toteutetaan yleensä kolmella eri tavalla, joita ovat yhteisötyönohjaus, ryhmätyönohjaus ja yksilötyönohjaus. VillaNutussa käytetään yhteisötyönohjausta, joka tarkoittaa sitä, että kaikki samaan työnohjausryhmään tulevat ovat samasta työyhteisöstä. Työyhteisön työnohjauksella pyritään auttamaan samassa työyhteisössä työskenteleviä löytämään ratkaisuja työtilanteiden ja keskinäisen vuorovaikutuksen tuomiin henkilöitä jännitteisiin. Lisäksi päämääränä on lisätä ryhmän jäsenten käsityskykyä itseään, työtään ja työyhteisöään kohtaan.(Punkanen, 2009, 26 – 30.)

Ihmissuhdealoille hakeutuville ihmisille on ominaista, että he hakeutuvat näille aloille kutsumuksellisista syistä. He haluavat hoitaa tai auttaa vaikeissa elämäntilanteissa painiskelevia ihmisiä. Yleensä se merkitsee sitä, että näillä ihmisillä on poikkeuksellisen korkea työmoraali. Tämä taas voi johtaa siihen, että heillä on taipumusta mieluummin uhrautua ja uuvuttaa itsensä paineen edessä, mikä pahimmillaan johtaa siihen, että auttajasta tulee autettava. Tästä kenties löytyykin suurin syy, miksi työnohjaus on saavuttanut niin suuren suosion juuri ihmissuhdealoilla. Ihmissuhdeammattilaisten korkea työmoraali voi viedä heidät psyykkisesti ylikuormittuneeseen tilaan, jolloin he tarvitsevat työnohjausta avukseen löytääkseen inhimilliset rajat työhönsä. Haastavaksi ja ristiriitaiseksi seikaksi muodostuukin se, että korkea työmoraali vaatii heitä kokoajan kehittämään itseään. Tyypillistä heille onkin, että mielenrauhan saavuttaminen jää vain haaveeksi, jos he kuvittelevat tekevänsä työnsä huonosti tai laiminlyövänsä asiakkaan oikeudet tarpeet. Tästä voidaankin tehdä päätelmä, että ihmissuhdealojen työntekijöiden oleellinen motiivi lähteä työnohjaukseen on varmistaa työnsä korkea ja hyvä laatu.(Keski-Luopa, 2001, 42 – 43; Karvinen-Niinikoski, Synnöve, Rantalaiho, Ulla-Maija & Salonen, Jari, 2007, 23.)

Keski - Luopa (2001, 44) viittaa Obholzer – Robertsiiin, 1994;

”Työnohjaus tarjoaa menetelmän, jolla työyhteisö ja organisaation johto sekä yksilö-, ryhmä- että koko organisaation tasolla voisi varmistaa toimintansa laadun ja huolehtia siitä, että se kykenee myös organisaationa jatkuvasti oppimaan ja kehittymään.”

10.2 Kehityskeskustelut

Kehityskeskustelut tulivat Suomeen 1970-luvun alussa tavoitejohtamisen mukana. Tuolloin kehityskeskusteluista käytettiin nimiä tavoite- ja tuloskeskustelut. Nykyään useimmissa työorganisaatioissa käytetään kuitenkin nimitystä kehityskeskustelu. Kehityskeskustelunimen käyttämisellä pyritään painottamaan sekä organisaatiota että työntekijää kehittävää pyrkimystä. Taustalla on ollut myös ajatus siitä, että kehityskeskustelunimikkeen käytöllä on positiivinen vaikutus, kun halutaan luoda myönteinen suhde esimiehen ja työntekijän välille. (Juuti ym. 2002, 107 – 108.)

Kehityskeskusteluiden tavoitteena on luoda perusteet organisaatiossa tapahtuvaan yhteistyöhön. Niiden avulla voidaan poistaa työnjakojen, vastualueiden ja erilaisten työtehtävien aiheuttamia epäselvyyksiä. Kehityskeskustelut ovat sekä työntekijälle että esimiehelle oiva tilaisuus puhua avoimesti ja luottamuksellisesti työntekijän tavasta toimia työyhteisössä. Tarkoituksena ei ole ainoastaan keskustella päivittäin tapahtuvasta arkipäivän töistä, vaan syventyä työskentelyyn laajemmin sekä luoda puitteet yhteisen tulevaisuuden hahmottamiselle. Kehityskeskusteluiden hyödyt ovat kiistattomat, mutta vieläkin niitä ei käytetä tarpeeksi usein, vetoamalla muun muassa ajan niukkuuteen. Parhaimmillaan kehityskeskusteluiden hyödyt tulevat esille silloin, kun sekä työntekijä että esimies valmistautuvat niihin tarpeeksi. (Juuti ym. 2002, 108 – 109.)

Juutin & Vuorelan (2002, 108) mukaan

”kehityskeskustelulla tarkoitetaan ennalta sovittua ja suunniteltua esimiehen ja hänen vastualueellaan olevan henkilön välistä keskustelua, jolla on tietty päämäärä ja jota leimaa jonkinasteinen systematiikka ja toteutuksen säännöllisyys”

10.3 Työturvallisuus

Turvallisuuden kantasana on turva. Turva hoivaa, varjelee, suojelee, ja siihen voi turvautua. Siihen liittyy myös turvallisuuden tunne ja turvallinen olotila. Turvallisuus ja turvattomuus voivat esiintyä ulkoisena tai koettuna tilana tai niiden välisenä suhteena.

Turvattomuus on yksilötasolla psykologinen kokemus, joka voi näyttäytyä pelkotiloina ja huolestuneisuutena. Sitä voidaan myös tarkastella ihmisen lähipiiriin kuuluvien sosiaalisten suhteiden kannalta. (Mäkinen 2007, 56–57.)

Turvallisuus on moniulotteinen käsite ja hyvin suhteellinen. Perinteisesti sitä on verrattu rauhaan tai vakauteen. Yksilö määrittää turvallisuuden tunteen henkilökohtaisesti, ja se on aina subjektiivinen tuntemus, vaikka yksilö onkin sitoutunut kollektiivisesti järjestäytyneeseen yhteisöön, kuten yritykseen, jossa hän työskentelee. Turvallisuuksiin ylläpitäminen perustuu ihmisten keskinäisiin sopimuksiin luotuihin sosiaalisiin käytäntöihin, normeihin ja päivittäisen sosiaalisen vuorovaikutuksen näkyvään logiikkaan. Ne tekevät päivittäisen elämän ennakoitavaksi ja lisäävät pysyvyyttä. Turvallisuuden ti- lassa henkilön omaa fyysistä hyvinvointia välittömästi uhkaavat asiat puuttuvat. Hyvin toimivassa organisaatiossa turvallisuus on asiantila, jossa riskit ja uhkat ovat hallinnassa. (Mäkinen 2007, 58–60.)

VillaNutun kaikki työntekijät ovat ammattilaisia lastensuojelun alalta, ja näin heillä on olemassa perusvalmiudet kohdata myös joko asiakkaisiin tai itseensä kohdistuvia turvallisuutta uhkaavia tilanteita. Kaikista talossa sattuneista tilanteista, missä asiakas on käyttäytynyt uhkaavasti, täytetään erillinen henkilöturvallisuus- ja uhkatilanelomake. Siinä eritellään uhkaava käyttäytyminen, tapahtuma-aika ja -paikka, uhkauksen kohde, ja sekä uhattu että uhkaaja allekirjoittavat lomakkeen. Uhkatilanteen jälkeen varmistetaan aina, että työntekijällä on mahdollisuus purkaa tilannetta joko työyhteisön kanssa tai tarvittaessa myös ammattiauttajan kanssa. (VillaNuttu Oy, asiakirja.)

Työturvallisuutta lisäävänä asiana VillaNutussa korostetaan hyvää tiedonkulkua. Lisäksi talossa säilytetään kaikkia teräsaseita lukituissa tiloissa. Yksikön toimitilojen ja piha- piirin kunnosta on huolehdittu niin, etteivät ne lisää työntekijöiden fyysistä rasitusta tai ole uhkana työntekijän terveydelle työtä suorittaessaan. Lisäksi VillaNutulla on käytös- sään erillinen pelastussuunnitelma(VillaNuttu Oy, asiakirja.)

10.3.1 Työturvallisuuden tarkoitus ja tavoite

Työturvallisuuden tarkoituksena on varmistaa turvalliset ja terveelliset työolot työntekijöille, joka osaltaan on tukemassa myös heidän työkykyä. Tavoitteena on myös ehkäistä työtapaturmia ja ammattitauteja sekä muita työympäristöstä koituvia haittoja työntekijän terveydelle. Terveys sisältää sekä fyysisen, että henkisen terveyden. Tehokas ja ihanteellisesti toimiva työsuojelu on hyvin organisoitua, ja se perustuu työpaikan vaarojen arviointiin. Työturvallisuus koskee kaikkia työpaikalla työskenteleviä, ja jokaisen on tunnettava oman työnsä vaarat. Pelkkä tieto mahdollisista vaaroista ei riitä, vaan niiltä pitää osata myös suojautua. Jokaiselle työntekijälle kuuluu velvollisuus noudattaa työsuojeluohjeita sekä toimintamalleja. Mahdollisista vaaroista tai läheltäpiti tilanteista on aina ilmoitettava lähimmälle esimiehelle (Työturvallisuuskeskus – työsuojelu työpaikalla, hakupäivä 22.4.2010; Kuikko 2006, 17). Läheltäpiti-tilanteilla on myös psykologinen ulottuvuus työntekijän henkiselle hyvinvoinnille, sillä Saarinen (2000, 33) mukaan on tärkeää huomioida seuraava keskeinen psykologin lainalaisuus **”Me emme reagoi pelkäämme siihen, mitä todella tapahtui, vaan myös siihen mielikuvaan, mitä olisi voinut tapahtua”**

10.3.2 Työturvallisuus ja laki

Työturvallisuus ei ole ”suositus” vaan sitä säädellään työturvallisuuslailla. Uusi työturvallisuuslaki tuli voimaan vuoden 2003 alusta, kun havaittiin, että vanha vuodelta 1958 peräisin oleva laki ei vastannut enää vuosikymmenien aikana merkittävästi muuttuneen työelämän tarpeita. Yksi merkittävä uudistus oli sisällyttää lakiin henkiseen hyvinvointiin vaikuttavat seikat. Vaikka vanhaan työturvallisuuslakiin oli vuosien kuluessa lisätty edellä mainittuja seikkoja, ei niistä heijastunut nykyaikainen työturvallisuusajattelu. Työelämän oleellisena ongelmana on työntekijöiden siirtyminen ennen aikaisesti eläkkeelle, keskimäärin noin 59 vuoden iässä. Koska julkisen vallan yhtenä merkittävänä tavoitteena on ylläpitää ja edistää väestön työkykyisyyttä, niin luonnollista oli, että uusi työturvallisuuslaki tulisi painottamaan työolosuhteiden parantamista. (Siiki 2002, 11.)

10.3.3 Henkinen väkivalta

Työyhteisössä voi ilmentyä henkistä väkivaltaa ja työpaikkakiusaamista, kun työpaikalla on ongelmia, joita ei ole pystytty selvittämään (Työsuojeluhallinto-väkivallan uhkatoissa, hakupäivä 3.6.2010.) Henkinen väkivalta tarkoittaa tilannetta, jolloin pitkällä aikavälillä ihmistä kohdellaan säännöllisesti epäoikeudenmukaisesti tai jollakin tavalla epäkunnioittavasti. Henkinen väkivalta -termin ohella voidaan käyttää myös sanoja työpaikkaterrorismi, savustaminen, hiillostaminen ja syrjintä. Siihen, että henkinen väkivalta kehittyy ja kasvaa työyhteisössä, vaikuttaa yleensä monta tekijää, jotka pystytään jakamaan kolmeen luokkaan. Ensimmäisenä vaikuttavana tekijänä on työhön ja organisaatioon liittyvät ongelmat, joiden tulee luoda edellytykset henkiselle väkivallalle. Toisena siihen vaikuttavat ryhmän toiminta ja sen häiriöt sekä kolmantena yksilöiden persoonallisuudenpiirteet ja toimintatavat. (Vartia & Paananen 1992, 8, 37.)

Viimeisen 30 vuoden aikana väkivalta on lisääntynyt, mikä näkyy myös lisääntyneenä työpaikkaväkivaltana. Erityisesti sosiaalialalle tyypillistä on, että väkivaltaa joutuu kohtaamaan asiakkaiden taholta. Fyysistä väkivaltaa harvoin joutuu kohtaamaan, mutta henkistä väkivaltaa sitäkin enemmän. Työntekijöiden henkistä kuormitusta lisää myös työympäristön ja työtehtävien jatkuvat muutokset, yleisesti kiristynyt työtähti sekä asiakkaiden moniongelmaisuuksien lisääntyminen. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla työskentelevillä onkin työstä johtuvia stressioireita ja sairauspoissaoloja keskimäärin enemmän muihin ammattialoihin verrattuna. (Laine, Wickström, Pentti, Elovainio, Kaarlela - Tuomaala, Lindström, Raitoharju & Suomala 2006, 24 – 29.)

11 TUOTTEEN VIIMEISTELY

Tammikuussa 2011 luovutin valmiin version laatukäsikirjasta VillaNuttu Oy:n arvioitavaksi, jolloin pidimme myös palaverin johtohenkilöstön kanssa. Palaverissa kävimme yksityiskohtaisesti läpi sijoitusprosessin kulkua. Paikalla olivat minä, Helena Häkkilä, Vera Häkkilä, Riitta Häkkilä, Sari Kylli ja Marko Paananen.

Kun opiskelija toteuttaa opinnäytetyönsä toiminnallisena, niin paras keino saada palautetta valmiista tuotteesta on jättää se käyttäjien arvioitavaksi. Tätä kutsutaan tuotteen koekäytöksi. Koekäyttäjinä ovat tyypillisesti tuotteen tilaajat ja asiakkaat. Kun tuote valmistuu saatujen palautteiden ja koekäytöstä saatujen palautteiden pohjalta, voi tuotteen viimeistely alkaa (Jämsä & Manninen 2000, 80–81.)

VillaNuttu Oy:n laatukäsikirja oli koekäytössä reilu kuukauden ajan, jonka jälkeen minä ja Helena Häkkilä pidimme viimeisen palaverin 12.2.2011. Helena oli kerännyt yhdessä johtoportaan kanssa korjaukset paperille, jotka kävimme yhdessä läpi. Mielestäni tekstin korjaamista oli yllättävän vähän. Ensimmäiset korjaukset koskivat ”perhekoti”-termin käyttöä. VillaNuttu Oy ei ole nykyisen lainsäädännön mukaan perhekoti, vaan yksityinen lastensuojelulaitos. VillaNuttu Oy:n ensisijainen kohderyhmä oli myös tarkastelun kohteena, ja uutena asiana minulle olivat myös nuorille tarkoitettut itsenäistymispuitteet eli VillaVeska. Suurin osa lisäyksistä koski Helenan pyyntöä nostattaa enemmän esille ohjaajien tekemän työn merkitystä laadukkaana sijaishuollon takaamiseksi. Helena Häkkilä halusi, että kirjoitan enemmän ohjaajien rakkaudellisesta kasvatuksesta lasten kasvattamisessa. Kokonaisuudessaan sain kiitettävät palautteet tekemästani laatukäsikirjasta.

12 POHDINTA

Tuotekehitysprosessina tekemäni laatukäsikirja on ollut mielenkiintoinen ja mieltä avartava oppimisprosessi, jota pohdin sosionomin (AMK) kompetenssien näkökulmasta. Näitä ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, yhteiskunnallinen analyysitaito, reflektiivinen kehittämis- ja johtamisosaaminen sekä yhteisöllinen osaaminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen (ECTS- kompetenssit, Sosiaaliportti, hakupäivä 10.2.2011).

Sosiaalialan eettinen osaaminen sisältää sosiaalialan arvot ja ammattieettiset periaatteet, ja sosionomi myös sitoutuu toimimaan niiden mukaisesti. Lisäksi hän ottaa huomioon jokaisen ihmisen ainutkertaisuuden ja pystyy toimimaan arvoriitiriitoja sisältävissä tilanteissa. Tulevana sosionomina minun on myös edistettävä tasa-arvoa ja suvaitsevuutta sekä pyrkiä ehkäisemään huono-osaisuutta yhteiskunnan, yhteisön ja yksikön näkökulmista. (ECTS- kompetenssit, Sosiaaliportti, hakupäivä 10.2.2011).

Lastensuojelun asiakaspiirissä olevat lapset joutuvat valitettavan useasti huono-osaisuuden uhriksi, jolla on taipumusta siirtyä sukupolvelta toiselle. Mielestäni tekemäni laatukäsikirja on omalta osaltaan varmistamassa huono-osaisuuden ehkäisemistä yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön näkökulmista. Yhteiskunnan näkökulmasta katsottuna varhainen puuttuminen ja perhetyö ovat lastensuojelun avohuollossa merkittäviä seikkoja, joilla pystytään ennaltaehkäisemään pitempiaikaisia sijoituksia, jotka aiheuttavat suuria taloudellisia satsauksia kuntien taholta. Yksilön näkökulmasta katsottuna laatukäsikirja varmistaa laadukkaan sijaishuollon toteutumista, joka vähentää inhimillistä kärsimystä ja antaa lapselle puitteet ja keinot katkaista huono-osaisuuden siirtymisen ja näin tarjoaa lapselle mahdollisuuden tulla yhteiskuntakelpoiseksi kansalaiseksi.

Asiakastyön osaamisessa sosionomin on pystyttävä luomaan ammatillisen ja asiakasta osallistavan vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen. Hän osaa suhteuttaa asiakkaan tarpeet ja voimavarat tilannekohtaisesti, eli mielestäni sosionomilta vaaditaan sekä hyvää tilanetaajua että pelisilmää. Sosionomin on myös osattava soveltaa teoreettisia lähestymistapoja työmenetelmiä sekä arvioida niitä. Hän kykenee tavoitteellisesti tukemaan ja ohjaamaan erilaisia asiakkaita ja asiakasryhmiä heidän kasvunsa ja kehityksensä eri vai-

heissa ja eri elämäntilanteissa. (ECTS- kompetenssit, Sosiaaliportti, hakupäivä 11.2.2011.)

Mielestäni laatukäsikirjaan tekemäni osio ”asiakasprosessi osana laadukasta sijaishuoltoa lastensuojeluyksikkö Villanutussa” vastaa kattavasti ja kirjaimellisesti asiakkaan tarpeisiin eri elämänvaiheissa. Esimerkiksi lapsen saapuessa VillaNuttuun hän käy tiettyjä eroahdistukseen liittyviä vaiheita läpi, jotka hyvä ohjaaja osaa ottaa huomioon. Laatukäsikirjassa otin tämän aiheen tarkemman tarkastelun kohteeksi, koska ensivaikutelmalla on oleellinen merkitys sijoituksen onnistumiselle. Sijoituksen loppuvaiheessa tärkeimpänä ja oleellisempänä tavoitteena on tukea lasta tai nuorta suunnitelmalliseen siirtymiseen seuraavaan elämänvaiheeseen, joka käytännössä nuorella aikuisella voi tarkoittaa omaan asuntoon muuttamista. Jokaisen asiakasprosessin loppuvaiheessa VillaNuttu Oy arvioi asiakasprosessin onnistumista asiakas- ja itsearviointien avulla, jota varten tein asiakaspalautelomakkeet ja ITE2-arviointilomakkeet.

Sosiaalialan palvelujärjestelmän osaaminen sisältää hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta tukevaa palvelujärjestelmän ja siihen liittyvän lainsäädännön tuntemista. Sosionomi osaa hahmottaa palveluiden jatkuvia muutoksia, ja hänen on kyettävä osallistumaan niiden monipuoliseen kehittämiseen. Lisäksi hän osaa koota sopivat ja tarpeelliset palvelut eri elämänvaiheissa olevien asiakkaiden tueksi. Sosionomin on myös osattava toimia moniammatillisissa verkostoissa ja hallita palveluohjaus. (ECTS- kompetenssit, Sosiaaliportti, hakupäivä 11.2.2011.)

Laatukäsikirjassa oleva osio ”jälkihuolto ja sijoituksen päättäminen” vastaa edellä mainittujen kompetenssien täyttymiseen. Siinä tarkastelen nuoren tavoitteellista siirtymistä uuteen elämänvaiheeseen ja sen kokonaisuuden hahmottamiseen ja sen kirjaamisen suunnitelmaksi lapsen tai nuoren ja hänelle tärkeiden ihmisten kanssa. Tällöin sijaishuoltopaikassa selvitetään yhdessä lapsen tai nuoren ja hänen perheensä kanssa, ketkä kaikki tulevat tukemaan heitä jälkihuollon aikana. Tässä vaiheessa käydään läpi kaikki ne palvelut, jotka lapselle tai nuorelle ja hänen perheellensä kuuluvat. Tämä edellyttää sosionomilta hyvää palvelujärjestelmän tuntemista.

Yhteiskunnallinen analyysitaito edellyttää sosionomilta ymmärrystä analysoida yksilön ja yhteiskunnan välisiä suhteita teoreettisista näkökulmista. Hän ymmärtää ihmisten so-

siaalisten toimintaedellytysten muotoutumisen ja yhteiskunnallisen päätöksenteon väliset yhteydet. Sosionomin on pystyttävä jäsentämään sosiaalisia ongelmia yhteiskunnallisesta viitekehyksestä. (ECTS- kompetenssit, Sosiaaliportti, hakupäivä 11.2.2011.)

Miksi lastensuojelun asiakkuudet ovat lisääntyneet vuosi vuodelta? Ovatko yhteiskuntamme luomat toimintaedellytykset saaneet liian suuret mitat? Kiihvasta sanasotaa on käyty mm. siitä, onko huostaanoton kriteereitä tiukennettu liikaa vai onko syynä työelämän tiukentuneet vaatimukset. Muistan lukeneeni erään artikkelin Kalevasta, jonka otsikko oli ”Lastensuojelun umpisolmu kiristyy”. Artikkelissa aluehallintovirastossa työskentelevä Timo Mäkelä sanoo: ”Huostaanottojen määrän kasvu johtuu enemmän lisääntyneistä ongelmista kuin kriteerien tiukentumisesta (11.2.2008, Kaleva s.3).” On kyseessä sitten lisääntynyt valvonta tai työelämän hektinen työtahti, on yksi asia varma. Lasten huostaanottojen määrä on viimeisten 18 vuoden aikana kasvanut yli 50 %. Pohtiessani ja analysoidessani näitä hurjia kasvulukuja tulin siihen johtopäätökseen, että 1990-luvun laman aikana tehtyjen supistusten velkaa maksetaan nyt raskaalla kädellä. Suhteellisesti eniten tuolloin kärsi juuri lapsiperheet, joiden etuuksien leikkaaminen lisäsi heidän taloudellista ahdinkoaan.

Reflektiivisellä ja tutkivalla työotteella tarkoitetaan sosionomin sisäistämää työtettä. Hänen on kyettävä arvioimaan toimintansa teoreettisia lähtökohtia ja soveltaa vaihtoehtoisia ajattelu- ja lähestymistapoja. Sosionomi osaa tuottaa uutta tietoa, ja hänelle on kertynyt käytäntöpainotteista tutkimuksellista osaamista. Lisäksi hänen on osattava toimia työyhteisön aloitteellisena esimiehenä, ja aktiivisena jäsenenä hän osaa kehittää ja sosiaalialan osaamista. (ECTS- kompetenssit, Sosiaaliportti, hakupäivä 11.2.2011.)

Mielestäni olen koko opiskeluaikani ja opinnäytetyöprosessini ajan pyrkinyt oppimaan reflektiivistä ja tutkivaa työtettä. Jos en olisi oppinut sisäistämään näitä asioita, ei opinnäytetyönikään varmasti olisi onnistunut laadullisesti hyvin. VillaNutussa työskennellessäni olen mielestäni ollut sopivasti aktiivinen esittäessäni erilaisia kehittämisehdotuksia. Laatukäsikirjaa työstäessäni olen myös kehittänyt uusia toimintatapoja sekä tuonut enemmän näkyvämmäksi VillaNuttu Oy:ssä tehtävää laadullisesti hyvää kasvatustyötä.

Yhteisöllinen osaaminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen tarkoittavat sitä, että sosionomi ymmärtää yhteisöjen toimintaperiaatteita ja kulttuureita sekä osaa yhdessä muiden ammattilaisten kanssa vahvistaa ja luoda kansalaisuutta tukevaa yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Hänen on osattava toimia erilaisissa kansalais- ja viranomaisverkostoissa sekä luoda niitä. Lisäksi sosionomi kykenee osallistumaan yhteiskunnalliseen arvokeskusteluun ja vaikuttamaan päätöksentekoon yhteistyössä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa. Hän myös osaa tunnistaa epätasa-arvoa tuottavia rakenteita ja hänen on myös toimittava niin, että niitä voidaan purkaa. (ECTS- kompetenssit, Sosiaaliportti, hakupäivä 11.2.2011.)

Laatukäsikirjassa nostin vahvasti esille osallisuuden merkityksen lasten näkökulmasta katsottuna. VillaNuttu Oy:n laatukäsikirjan yhtenä laatujärjestelmän ydinkohtana voidaan mielestäni pitää sitä, että henkilökunta toimii yrityksen johdosta annettujen ohjeiden sekä lastensuojelulain ja sen tuomien asetusten mukaisesti. Näin toimimalla VillaNuttu Oy varmistaa ja edistää lasten osallisuutta ympäröivään yhteiskuntaamme. VillaNutussa kannustetaan lasta luomaan läheisiä ja myönteisiä ihmissuhteita. Työntekijät kohtelevat ja käyttäytyvät lasta kohtaan niin, että lapsi kokee tullessa hyväksytyksi sekä auttavat lasta huomamaan hänessä olevan hyvän muun muassa huolehtimalla siitä, että lapsi saa onnistumisen kokemuksia. Lapsen arkielämän tarpeista ja säännöllisyydestä huolehditaan niin, että lapsi osallistumalla oppii ottamaan vastuuta, joka hänen ikätasoonsa on sopivaa. VillaNutun laatukäsikirjassa yhtenä arvona on ”kaiken elämän kunnioittaminen”, joka tarkoittaa sitä, että VillaNutussa opetetaan lapsia arvostamaan kaikkia ihmisryhmiä ja kunnioittamaan sukupuolten välistä tasa-arvoa riippumatta ihmisten henkilökohtaisista ominaisuuksista. Näin toimimalla epätasa-arvoa tuottavia rakenteita voidaan ehkäistä.

12.1 Laatukäsikirjan tekemisestä

Idean tuotekehitysprosessiini sain työpaikaltani Villanuttu Oy:stä, jossa olen työskennellyt ohjaajan tehtävissä opiskelujeni ohella. Opiskeluni alkuvaiheessa minulle selvenyi ajatus siitä, että tulisin suuntautumaan lastensuojeluun, joten luonnollisesti opinnäytetyöni tulisi sijoittumaan lastensuojelun kentälle. Lisäksi halusin työelämälähtöisen aiheen, jotta kehitysprosessista olisi hyötyä muillekin kuin minulle. Myös Ammattikor-

keakoulun opinnäytetyö ohjeen mukaan kiitettävän arvosanan saamiseksi opinnäytetyön aiheella on oltava selkeä yhteys omaan ammattialaan ja sen on oltava merkityksellinen opiskelijan asiantuntijuuden kehityksen kannalta. Mielestäni laatukäsikirja on hyödyllinen käytännön toiminnalle ja merkityksellinen työelämälle ja sen kehittämiseksi. Lisäksi 1.1.2008 voimaantullut uusi lastensuojelulaki on tuonut mukanaan uusia haasteita sekä muutoksia, joka mielestäni täyttää kriteerit aiheen ajankohtaisuudesta.

Aloitin opinnäytetyöni tekemisen V. 2008 tutustumalla alan laatukirjallisuuteen, ja kehittämissuunnitelmani hyväksyttiin 4.6.2010. Lastensuojelun ja sijaishuollon laadusta oli saatavilla laaja valikoima teoreettista kirjallisuutta. Toisaalta se oli hyvä asia, mutta aiheen rajauksen kannalta katsottuna se toi paljon lisähaastetta, koska minun piti lukea huomattava määrä kirjallisuutta, jotta pystyin valitsemaan niistä oleellimmat lähteet. Lukiessani alan kirjallisuutta huomasin, että aiheen rajaaminen oli minulle melkoisen haastavaa, koska laatukäsikirjaa käytetään usein myös perehdytyskansiona. Olimme kuitenkin sopineet Helen Häkkinen kanssa, että työni tuotos tulisi olemaan laatukäsikirja eikä perehdytyskansio. Näin jälkikäteen oivalsin, että se oli erinomainen ratkaisu, koska perehdytysohjeiden lisääminen olisi kasvattanut opinnäytetyöni sivumäärää huomattavissa määrin. Niin suuri työmäärä olisi ollut yhdelle ihmiselle liikaa. Vaikka rajasin aiheen perusteellisesti, niin yksin opinnäytetyöni tekeminen oli huomattavasti pitempi-
töinen, kuin olin alun perin ajatellut. Yksilötyönä tehtynä opinnäytetyöni kirjoittaminen oli kokonaan omilla harteillani, eikä tekstin kirjoittamista voinut jakaa parin kanssa. Tämä oli kuitenkin oma valintani, koska opiskeluvuosien aikana huomasin, että pari - ja ryhmätyöskentelyn yhtenä suurena haasteena oli yhteisen ajan löytäminen. Lisäksi työpaikkani VillaNuttu Oy:ssä mahdollisti sen, että olin koko ajan ”ajan hermoilla” laatukäsikirjan työstämisessä.

Suurimman osan materiaalista keräsin painetusta kirjallisuudesta, joista pyrin aina saamaan käsiini tuoreimmat kirjat. Internetistä hyödynsin jonkin verran materiaalia sekä erilaisista koulutus- ja seminaaritilaisuuksista sain ajantasaista tietoa alan ammattilaisilta. Haastattelin ja pidimme myös palaveria VillaNuttu Oy:n henkilökunnan ja toimitusjohtaja Helena Häkkinen kanssa, joista oli paljon hyötyä laatukäsikirjan toteuttamisessa.

Pidimme VillaNuttussa palaverin 1.3.2010, jolloin esittelin koko henkilökunnalle ITE2 – menetelmän. Olin jo aikaisemmin ehdottanut yksikön toimitusjohtajalle Helena Häkki-

lälle ITE2-menetelmän käyttöönottamista laadunhallinnan varmistamiseksi. Palaverin päättyessä henkilökunta oli yksimielinen siitä, että ITE2-menetelmä otetaan laadunarvioinnin mittaamisen avuksi. Perusteena olivat muun muassa sen helppokäyttöisyys.

Tein laatukäsikirjan kirjan muotoon, koska sen täytyy olla helposti luettavissa ja saatavilla. Kirjan lisäksi tallensin laatukäsikirjan myös cd-rommille, koska sitä kautta päivittäminen on erittäin joustavaa ja nopeaa. Tein laatukäsikirjaan myös erilaisia piirroksia, kaavioita ja kuvia, koska niiden avulla laatukäsikirjan lukeminen hahmottuu paremmin sen lukijalle. Lisäksi kuvien ja kaavioiden käyttö parantaa tuotteen visuaalista ilmettä. Pohdin koko opinnäytetyöprosessin ajan, miltä laadukas sijaishuolto näyttää käytännön työssä ja miten lapsen etu toteutuu. Laatukäsikirjan loppuvaiheilla voin todeta, että keskustelut lasten, Helena Häkkilän ja ohjaavien opettajieni kanssa on kasvattanut huomattavissa määrin ammatillisuuttani, jonka olen pyrkinyt tuomaan näkyväksi laatukäsikirjassa. Toivon, että siitä on paljon hyötyä VillaNuttu Oy:lle heidän tehdessään laadukasta sijaishuoltoa.

LÄHTEET

Alpola, M. & Hurskainen, P. 1992. Ratkaisukeskeinen työote lastensuojelussa: lastensuojelun laitoshuollon neuvottelukunnan julkaisu 6. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto

Furman, B.(Mainitsematon vuosiluku) Vastuunportaat. Hakupäivä 11.11.2010
<http://www.kidsskills.org/fin/vastuunportaat/>

Heino, T. 2008. Perhetyön paikka lastensuojelussa. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Helsinki: Stakes.

Holma, T. 2009. LapsiARVI-kriteerit – perusvaatimukset lastensuojelupalvelujen laadulle. Hakupäivä 10.11.2010.
<http://hosted.kuntaliitto.fi/intra/julkaisut/pdf/p090204105230P.pdf>

Holma, T. 1997. ITE-menetelmä itsearviointiin ja laadunhallintaan sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Hujala, A. 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi.

Hurting, J. 2003. Lasta suojelemissa – etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Häkkilä, H. Toimitusjohtaja, VillaNuttu Oy, 2008, keskustelu 12.9.2008 Paavolassa.

Häkkilä, H. Toimitusjohtaja, VillaNuttu Oy, 2009, haastattelu 15.6.2009 Paavolassa.

Häkkilä, H. Toimitusjohtaja, VillaNuttu Oy, 2010, haastattelu/keskustelu 21.5.2010 Oulussa.

Häkkilä, H. Toimitusjohtaja, VillaNuttu Oy, 2011, keskustelu 12.2.2011 Oulunsalossa.

Jabe, M. 2010. Voitko hyvin työssäsi? Helsinki: Yrityskirjat Oy.

Juuti, P. & Vuorela, A. 2002. Johtaminen ja työyhteisön hyvinvointi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jämsä, K. & Manninen, E. 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.

Järvinen, P. 2008. Menestyvän työyhteisön pelisäännöt. Helsinki: WSOYpro

Karvinen-Niinikoski, Synnöve. 2007. Työnohjaus sosiaalityössä. Helsinki: Edita.

Kemppinen, P. 1999. Nuoriso 2000 – nuorisotyön käsikirja. Vantaa: Kannustusvalmennus.

Keski – Luopa, L. 2001. Työnohjaus vai superviisaus – työnohjausprosessin filosofisten ja kehityopsykologisten perusteiden tarkastelua. Oulu: Metanoia Instituutti.

Hakkarainen, P. 2008. Lastensuojelun umpisolmu kiristyy. Kaleva 11.2.2008, 3.

Heinjoki, H., Heinonen, H., Kiiskinen, P., Mikkola, K., Ollila, K. & Peitsalo, P. 2005. Teoksessa Laaksonen, S. & Kemppainen, M. (Toim.) 2005 – Oljista, risuista vai tiilestä? Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Teo Jyväskylä: Gummerus. 31–33

Laine, Marjukka, Wickström, Gustav, Pentti, Jaana, Elovainio, Marko, Kaarlela-Tuomaala, Anu, Lindström, Kari, Raitoharju, Reetta ja Suomala, Tiina 2006. Teoksessa Työolot ja hyvinvointi sosiaali- ja terveysalalla 2005

Lastensuojelun monet näyttämöt – tutkimuksen ja käytännön vuoropuhelun kohteena, seminaari 30.11–1.12.2010 Oulussa.

Lecklin, O. 2002. Laatu yrityksen menestystekijänä. Helsinki: Kauppakaari.

Mikkola, P. 1999. Laadunelementit sijaishuollossa. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.

Mikkola, P. 1997. Laadun aakkoset sijaishuollossa. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.

Mäkinen, K. 2007. Organisaation strateginen kokonaisturvallisuus. Helsinki: Edita.

Outiainen, M., Holma T. & Lempinen, K. 1994. Laatu ja asiakas. Helsinki: WSOY.

Outinen, M., Räikkönen, O., Holma, T. & Voipio-Pulkki, L. 2007. Laadunhallinta sosiaali- ja terveyspalveluorganisaatioissa vuonna 2004 ja vertailu vuoteen 1999. Helsinki: Stakes.

Paasivaara, L. 2009. Työnsä kokoinen ihminen. Helsinki: Tammi 2009 (Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino)

Punkanen, T. 2009. Työnohjaus muutoksen moottorina. Helsinki: Tammi.

Puustinen-Korhonen, A. 2007. Lastensuojelutarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma. Sosiaali- ja terveysministeriö. Hakupäivä 20.11.2010.

<http://www.google.fi/url?sa=t&source=web&cd=2&ved=0CB0QFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.sosiaaliportti.fi%2Ffile%2F1395ee7b-0374-48bd-bc74-2948c32e2a2e%2FLastensuojelutarpeen%2520selvitys%2520ja%2520asiakassuunnitelma%2520APK.ppt&rct=j&q=lastensuojelutarpeen%20selvitys%20ja%20asiakassuunnitelma&ei=NcL9TJTUKcuWOoyE3dQK&usg=AFQjCNHPSOKXs6dBWVbTKvZsBjElTPOeg&cad=rja>

Rimpelä, M. Sosiaali- ja terveysministeriön tutkimusprofessori , luento 16.9.2009 Oulussa.

Rousu, S. & Holma, T. 2004. Lastensuojelupalvelujen laadunhallinta. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Rousu, S. & Holma T. 1999. Laadunhallinnan perusteita lastensuojelutyöhön Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Rutter, B A. 1990. Lapseniko sijaiskotiin. Helsinki: Otava.

Räty, T. 2010. Lastensuojelulaki: käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita.

Räty, T. 2007. Uusi lastensuojelulaki. Helsinki: Edita.

Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa – käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita.

Saari, S. 2000. Kuin salama kirkkaalta taivaalta: kriisit ja niistä selviytyminen. Helsinki: Otava

Sarvimäki, P. & Siltaniemi, A. 2007 (toim.) Teoksessa: Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtävärakennesuositus. Hakupäivä 20.12.2010.
<http://pre20090115.stm.fi/ka1181634468618/passthru.pdf>

Siiki, P. 2002. Työturvallisuuslainsäädäntö: työnantajan ja työntekijän velvollisuudet ja oikeudet. Helsinki: Edita

Sosiaalibarometri 2010. Ajankohtainen arvio palveluista, palvelujärjestelmän muutoksesta ja kansalaisten hyvinvoinnista. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Sosiaaliportti-ECTS-kompetenssit 2006. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. Hakupäivä 22.1.2011.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkin-to/ects_kompetenssit/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkin-to/ects_kompetenssit/)

Sosiaaliportti–huostaanotto. Verkkotoimitus.

Hakupäivä 20.2.2010.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/#kirjallisuus](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/#kirjallisuus)

Sosiaaliportti – kiireellinen sijoitus. Verkkotoimitus. Hakupäivä 9.11.2010.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/kiireellinsijoitus/>

Sosiaaliportti – perhetyö. Verkkotoimitus (toim.) Reijonen M. Hakupäivä 20.12.2010.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/)

Toiminnallinen ratkaisukeskeisyys. Nuorten akatemia. Hakupäivä 11.11.2010.

[http://www.google.fi/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBYQFjAA&url=http%3A](http://www.google.fi/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBYQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.nuortenakatemia.fi%2Fservice.cntum%3FserviceType%3DserviceDocumentSecti-)

[on%26documentId%3D26931%26forceDownload%3Dtrue&rct=j&q=Toiminnallinen%20ratkaisukeskeisyys-](http://www.google.fi/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBYQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.nuortenakatemia.fi%2Fservice.cntum%3FserviceType%3DserviceDocumentSecti-)

[nuor-](http://www.google.fi/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBYQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.nuortenakatemia.fi%2Fservice.cntum%3FserviceType%3DserviceDocumentSecti-)

[ten%20akatemia&ei=7rJnTcRrzMCzBsGv2OcM&usg=AFQjCNETgJjBjnmJuHJR-oQrxUlcTnUTA&cad=rja](http://www.google.fi/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBYQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.nuortenakatemia.fi%2Fservice.cntum%3FserviceType%3DserviceDocumentSecti-)

Työturvallisuuskeskus - Työsuojelu työpaikalla, hakupäivä 22.4.2010.

http://www.tyoturva.fi/tyosuojelu_tyopaikalla

Työsuojeluhallinto-väkivallan uhka töissä, hakupäivä 3.6.2010.

<http://www.tyosuojelu.fi/fi/vakivallanuhka>

Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit, 2004. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisu 18. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto

Valtakunnalliset sijaishuollon päivät 26. - 27.9.2007. Seminaari Oulussa.

Vartia, M. & Paananen, T. 1992. Henkinen väkivalta työssä. Helsinki: Työterveyslaitos.

LIITTEET

- LIITE 1: Palautelomake lapsille ja nuorille
- LIITE 2: Palautelomake lasten vanhemmille
- LIITE 3: Palautelomake sosiaalityöntekijöille
- LIITE 4: Opinnäytetyön yhteistyösopimus
- LIITE 5: Opinnäytetyön aikataulu
- LIITE 6: Hoito- ja kasvatussuunnitelma
- LIITE 7: Keskeiset toimintaa ohjaavat lait
- LIITE 8: Laatukäsikirjan sisältö

LIITE 1 Palautelomake lapsille ja nuorille

Ympäröi sopivin vastausvaihtoehto ja tarkenna halutessasi lisäriveille. Esim. Jos olet täysin samaa mieltä siitä, että VillaNuttuun oli helppo tulla, ympäröi numero 5.

VillaNuttu

	Ei					Kyllä
Oliko VillaNuttuun helppo tulla?	1	2	3	4	5	
Tulitko toimeen VillaNutun ohjaajien kanssa?	1	2	3	4	5	
Saitko itsellesi ohjaajista luottohenkilöä?	1	2	3	4	5	
Tulitko toimeen omisohjaajasi kanssa?	1	2	3	4	5	
Tuntuiko siltä, että mielipiteesi huomioitiin?	1	2	3	4	5	
Saitko esittää mielipiteesi yhteisökokouksissa?	1	2	3	4	5	
Tulitko toimeen VillaNutun toisten lasten/nuorten kanssa?	1	2	3	4	5	
Oliko lasten/nuorten välillä kiusaamista, syrjintää tai leikkien ulkopuolelle jättämistä?	1	2	3	4	5	

Jos kiusaamista, syrjintää tai leikkien ulkopuolelle

jättämistä oli, puututtiinko siihen tarpeeksi? 1 2 3 4 5

Jos haluat tarkentaa joitakin vastauksiasi, niin kirjoita ne alla oleville riveille

Palaverit

Kyllä

Ei

Oliko VillaNutussa asumisesi aikana tarpeeksi
palavereja?

1 2 3 4 5

Käsiteltiinkö palavereissa oikeita ja mielestäsi
tärkeitä asioita?

1 2 3 4 5

Otettiinko sinun mielipiteesi huomioon
palavereissa?

1 2 3 4 5

Olivatko VillaNutun säännöt sinun mielestäsi
oikeudenmukaisia?

1 2 3 4 5

Ymmärsitkö, miksi säännöt olivat olemassa?

1 2 3 4 5

Koti ja perhe **Ei** **Kyllä**

Olitko yhteydessä vanhempiisi VillaNutussa
asumisesi aikana? 1 2 3 4 5

Oliko sinulla kotilomia VillaNutussa asumisesi
aikana? 1 2 3 4 5

Oliko kotilomilla mukava olla? 1 2 3 4 5

Oliko kotilomia riittävästi? 1 2 3 4 5

Tuettiinko yhteydenpitoa sukulaisiin
VillaNutussa olosi aikana? 1 2 3 4 5

Koulunkäynti

Auttoiko VillaNuttu sinua

koulunkäynnissäsi?

1 2 3 4 5

Muuttuiko koulunkäyntisi parempaan

suuntaan asuessasi VillaNutussa

1 2 3 4 5

Viihdyitkö koulussa VillaNutussa olosi

aikana?

1 2 3 4 5

Vapaa-aika

Ei

Kyllä

Piditkö yhteyttä ystäviisi VillaNutussa

olosuhteissa?

1 2 3 4 5

Saitko uusia ystäviä VillaNutussa olosi aikana?	1	2	3	4	5
Oliko ystäväsi helppo tulla kylään VillaNuttuun?	1	2	3	4	5
Harrastitko jotain VillaNutussa olosi aikana?	1	2	3	4	5
Kannustettiin sinua hankkimaan harrastuksia?	1	2	3	4	5
Tykkäsitkö harrastuksistasi?	1	2	3	4	5
Oliko sinulla tarpeeksi aikaa harrastuksiisi?	1	2	3	4	5

SUURET KIITOKSET VASTAUKSISTASI, NE OVAT MEILLE TÄRKEITÄ!

LIITE 2 Palautelomake lasten vanhemmille

Ympyröi sopivin vastausvaihtoehto ja tarkenna halutessasi lisäriveille. Esim. Jos olet täysin samaa mieltä siitä, että VillaNuttu vastasi odotuksiasi sijoituspaikkana, niin ympyröi numero 5.

VillaNuttu

	Ei					Kyllä
Vastasiko VillaNuttu sijoituspaikkana sinun odotuksiasi?	1	2	3	4	5	
Tulitko toimeen VillaNutun työntekijöiden kanssa?	1	2	3	4	5	
Olitko samaa mieltä VillaNutun työntekijöiden kanssa lapsesi kasvatukseen liittyvissä asioissa?	1	2	3	4	5	
Muuttuiko lapsesi tilanne parempaan suuntaan sijoituksen aikana?	1	2	3	4	5	
Tuntuiko sinusta siltä, että sait käydä tarpeeksi tapaamassa lastasi VillaNutussa?	1	2	3	4	5	
Tuntuiko siltä, että mielipiteesi huomioitiin?	1	2	3	4	5	
Saitko mielestäsi tarpeeksi tietoa lapsesi asioista?	1	2	3	4	5	

Jos haluat tarkentaa joitakin vastauksiasi, niin kirjoita ne alla oleville riveille

Palaverit ja neuvottelut

	Ei					Kyllä				
Oliko lapsesi sijoituksen aikana riittävästi palavereja?	1	2	3	4	5					
Käsiteltiinkö palavereissa oikeita ja mielestäsi tärkeitä asioita?	1	2	3	4	5					
Otettiin sinun mielipiteesi huomioon palavereissa?	1	2	3	4	5					
Olivatko VillaNutun säännöt sinun mielestäsi kohtuullisia	1	2	3	4	5					

Koti ja perhe

Ei

Kyllä

Pääsikä lapsesi käymään kotona tarpeeksi usein?

1 2 3 4 5

Sujuivatko kotilomat mielestäsi hyvin sijoituksen aikana?

1 2 3 4 5

Oliko lapsesi mielestäsi tarpeeksi yhteydessä muiden lähisukulaisten kanssa?

1 2 3 4 5

Koulunkäynti

Ei

Kyllä

Saitko tarpeeksi tietoa VillaNutusta lapsesi koulunkäyntiin liittyvissä asioissa?

1 2 3 4 5

Muuttuiko lapsesi koulunkäynti parempaan

suuntaan sijoituksen aikana

1 2 3 4 5

Tuntuiko sinusta, että sait olla osallisena

lapsesi koulunkäyntiin liittyvissä asioissa?

1 2 3 4 5

SUURET KIITOKSET VASTAUKSISTASI, NE OVAT MEILLE TÄRKEITÄ!

LIITE 3 Palautelomake sosiaalityöntekijöille

Ympäroï sopivin vastausvaihtoehto ja tarkenna halutessasi lisäriveille. Esim. Jos olet täysin samaa mieltä siitä, että VillaNuttu vastasi odotuksiasi sijoituspaikkana, niin ympyröi numero 5.

VillaNuttu

	Ei					Kyllä
Vastasiko VillaNuttu sijoituspaikkana sinun odotuksiasi?	1	2	3	4	5	
Oliko VillaNuttu mielestäsi hyvä sijoituspaikka?	1	2	3	4	5	
Toimiko yhteydenpito VillaNutun kanssa?	1	2	3	4	5	
Oliko yhteydenpitoa riittävästi?	1	2	3	4	5	
Muuttuiko asiakkaan elämäntilanne parempaan suuntaan sijoituksen aikana?	1	2	3	4	5	
Muuttuiko asiakkaan koulunkäynti parempaan suuntaan sijoituksen aikana?	1	2	3	4	5	
Kuinka hyvin yhteisesti sovitut tavoitteet saavutettiin?	1	2	3	4	5	
Olivatko VillaNutun säännöt mielestäsi kohtuullisia?	1	2	3	4	5	

VillaNuttu Oy, Ilmakankaantie 90, 92430 Paavola, puh (08) 276 276, e-mail villis@villanuttu.fi

Oliko lapsen kotilomiin liittyvistä asioista

helppo sopia VillaNutun kanssa?

1

2

3

4

5

Jos haluat tarkentaa joitakin vastauksiasi, niin kirjoita ne alla oleville riveille

SUURET KIITOKSET VASTAUKSISTASI, NE OVAT MEILLE TÄRKEITÄ!

OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖSOPIMUS

Opiskelija	Etunimi Juha		Sukunimi Kylli	
	Osoite		Sähköpostiosoite o7kyju00@students.oamk.fi	
	Puhelinnumero		Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Toimeksi- antaja	Organisaation nimi VillaNuttu Oy			
	Työn ohjaaja/yhteyshenkilö Helena Häkkinen		Osoite Ilmakankaantie 90 92430 Paavola	
	Puhelin 050-5564025		Sähköposti helena.hakkila@villanuttu.fi	
Oulun seudun ammatti- korkeakoulu	Yksikön nimi Sosiaali -ja terveystieteiden yksikkö			
	Ohjaava opettaja Kaija Bakala & Aira Vanhala		Osoite Professorintie 5, 90220 Oulu	
	Puhelin 050 4008789 / 010 27 23371		Sähköposti Kaija.Bakala@oamk.fi Aira.Vanhala@oamk.fi	
Opinnäytetyö	Aihe/työnimi ”Laatua siihen hommaan” - VillaNuttu Oy:n laatukäsikirja			
	Kehittämis-/tutkimustehtävän tavoite ja tulos Tuotekehitysprossin tarkoituksena on luoda VillaNuttu Oy:lle laatukäsikirja, joka varmistaa ja luo yhtenäiset ohjeistukset henkilökunnalle. Sisältää mm. organisaation toimintaperiaatteet, arvot, visiot, työkäytännöt sekä toimintamallit. Johtoporrasta sekä lähiesimiehiä helpottaa, kun kaikki oleellinen tieto laadukkaasta toiminnasta saadaan yksien kansien väliin.			
	Keskeiset menetelmät Laatuajatteluun liittyvän ammattikirkallisuuden hyödyntäminen, työyhteisön kehittämispalaverit sekä tieteellisten tutkimustulosten käyttö.			
	Kustannusarvio ja kustannusten maksaja			
	Toimeksiantaja maksaa opiskelijalle tai ammattikorkeakoululle työn tekemisestä			☐ Kyllä ☐ Ei
	Opinnäytetyölle on nimetty ohjaajaksi työelämän edustaja			☒ Kyllä ☐ Ei
	Toimeksiantaja hyödyntää opinnäytetyön tuloksia toiminnassaan			☒ Kyllä ☐ Ei
Opinnäytetyö valmis		20		
Tarkempi selvitys opinnäytetyösuunnitelmassa		20		

Sopimusehdot	<p>Opinnäytetyön ohjaus ja vastuu</p> <p>Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on opiskelijalla. Ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön tavanomaiseen ohjaukseen.</p> <p>Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta.</p> <p>Oikeudet tuloksiin ja muuhun opinnäytetyöhön liittyvään aineistoon, laitteisiin ja sovelluksiin</p> <p>Tekijäoikeus ja omistusoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluvat opinnäytetyön tekijälle. Toimeksiantaja saa käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin ja niiden kaupalliseen hyödyntämiseen ainoastaan sopimalla niistä erikseen opinnäytetyön tekijän kanssa.</p> <p>Opinnäytetyön tekijä on velvollinen raportoimaan opinnäytetyön tulokset toimeksiantajalle.</p> <p>Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus</p> <p>Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen. Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muita julkisuuslaissa salassa pidettäväksi määrättyjä tietoja, on opinnäytetyön raportti laadittava niin, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Tarvittaessa salassa pidettävät tiedot on jätettävä työn tausta-aineistoon. Opinnäytetyön osia voidaan julkaista myös Internetissä sopimalla niistä erikseen.</p> <p>Opiskelija, toimeksiantaja ja opinnäytetyön ohjaaja sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisemia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.</p> <p>Opinnäytetyön kustannukset</p> <p>Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten (aineistojen hankinta, raaka-aineet, matkat, työkorvaus jne.) korvaamisesta sopivat toimeksiantaja ja opiskelija keskenään. Ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.</p>						
Allekirjoitukset	<p>Olemme yhteisesti sopineet opinnäytetyön toteutuksesta ja ohjauksesta yllä esitetyllä tavalla</p> <table border="1"> <tr> <td data-bbox="359 1025 794 1131">Päivämäärä 12.6.2009</td> <td data-bbox="794 1025 1184 1131">Opiskelijan allekirjoitus <i>Tuula Ylä</i></td> </tr> <tr> <td data-bbox="359 1131 794 1236">Päivämäärä 12.6.2009</td> <td data-bbox="794 1131 1184 1236">Toimeksiantajan allekirjoitus <i>Henna Hätälä</i></td> </tr> <tr> <td data-bbox="359 1236 794 1326">Päivämäärä OULU 4.6.2010</td> <td data-bbox="794 1236 1184 1326">Ohjaavan opettajan allekirjoitus <i>Kaari Bakala / KAARI BAKALA</i> <i>Jouko Vanhala / JOUKO VANHALA</i></td> </tr> </table>	Päivämäärä 12.6.2009	Opiskelijan allekirjoitus <i>Tuula Ylä</i>	Päivämäärä 12.6.2009	Toimeksiantajan allekirjoitus <i>Henna Hätälä</i>	Päivämäärä OULU 4.6.2010	Ohjaavan opettajan allekirjoitus <i>Kaari Bakala / KAARI BAKALA</i> <i>Jouko Vanhala / JOUKO VANHALA</i>
Päivämäärä 12.6.2009	Opiskelijan allekirjoitus <i>Tuula Ylä</i>						
Päivämäärä 12.6.2009	Toimeksiantajan allekirjoitus <i>Henna Hätälä</i>						
Päivämäärä OULU 4.6.2010	Ohjaavan opettajan allekirjoitus <i>Kaari Bakala / KAARI BAKALA</i> <i>Jouko Vanhala / JOUKO VANHALA</i>						

LIITE 5: Opinnäytetyön aikataulu

PVM.	miksi tavattiin	paikalla	mitä tehtiin	mitä päätimme
12.9.2008	Aiheen valinta	Juha ja Helena	keskustelu	laatukäsikirjan teko
15.12.2009	Koulutus, jonka ohella tehtiin päätöksiä. Opparin alustava esittely henkilökunnalle.	koko henkilökunta+ Mia Rautio, Riitta Häkkilä		tärkeimmät ydin kohdat kirjaan
1.3.2010	Laatukäsikirjan sisällön ja tavoitteiden tarkennus. ITE 2-menetelmän suositumus henkilökunnalta.	Koko henkilökunta.	keskustelut	ITE-2 menetelmä konkreettiseksi arvioinnin työkaluksi. Palautekyselyjen tekeminen lasten vanhemmille. Sijoitusprosessin vaiheet ja väliarvioinnit= erittäin tärkeä!!
21.5.2010	Sijoitusprosessin kulku	Juha ja Helena	Haastattelut ja keskustelut	Valtakunnallisten sijaishuollon laatukriteerien käyttö
17.11.2010	Hoito- ja kasvatustuotteen suunnitelmat sekä asiakaspalautejärjestelmä	Sari, Helena ja Juha		palautejärjestelmien teko.
14.1.2011	Sijoitusprosessi kulun tarkistaminen ja valmiin tuotteen luovuttaminen testikäyttöön	Juha, Helena, Vera, Riitta, Sari ja Marko		
12.2.2011	Viimeinen palaveri, jossa otettiin esille lopulliset korjaukset	Juha ja Helena	Käytiin läpi koko laatukäsikirja	Juha tekee ”loppuhionnan”

LIITE 6: Hoito- ja kasvatussuunnitelma

HOITO JA KASVATUSSUUNNITELMA

Lapsen nimi ja sotu:	
Viimeisin asiakassuunnitelmapalaveri:	
Seuraava asiakassuunnitelmapalaveri:	
Hoito- ja kasvatussuunnitelman päivittäminen on tehty:	
Omaohjaaja/omaohjaajat:	
Vanhemmat: Yhteydenpito heihin:	
Sisarukset: Yhteydenpito heihin:	
Muut tärkeät sukulaiset: Yhteydenpito heihin:	
Asiakassuunnitelmassa nousseet tavoitteet:	
Millä tavalla tavoitteisiin päästään:	
MITEN LAPSEN/NUOREN TARPEISIIN VASTATAAN? <u>MIHIN ASIOIHIN TULEE KIINNITTÄÄ ERITYISTÄ HUOMIOTA:</u>	
1. FYYSISELLÄ PUOLELLA?	
1.1 Oma huone	
1.2 Terveys	
1.3 Hygienia	
1.4 Liikunta	

1.5 Syöti	
1.6 Nukkuminen ja uni	
2. PSYKKISELLÄ PUOLELLA?	
2.1 Tunteet	
2.2 Itsetunto	
2.3 Vastuuntunto ja vastuun kantaminen, rehellisyys	
2.4 Seksuaalisuus	
3. SOSIAALISELLA PUOLELLA	
3.1 Koulu	
3.2 Harrastukset	
3.3 Kaverit	
3.4 Raha	

LIITE 7: Keskeiset toimintaa ohjaavat lait

Keskeiset toimintaa ohjaavat lait

Lastensuojelulaki (417/2007) ja -asetus (1010/1983)(873/2006)
Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (316/1983) – asetus (556/1994)
Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002)
Sosiaalihuoltolaki (710/1982) ja – asetus (607/1983)
Kansanterveyslaki (66/1972) ja – asetus (802/1992)
Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)
Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)
Henkilötietolaki (523/1999)
Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994)
Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005)
Laki (734/1992) ja asetus (912/1992) sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta (733/1992)
Laki (603/1996) ja asetus (1208/1996) yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta
Sosiaali- ja terveysministeriön asetus yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta (1268/2005)
Pelastuslaki (468/2003) ja valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (787/2003)
Sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjoista 30.3.2009
Elintarvikelaki (23/2006)
Työsopimuslaki (55/2001)
Työaikalaki (605/1996)
Vuosilomalaki (162/2005)
Työturvallisuuslaki (738/2002)
Työterveyshuoltolaki (1383/2001)
Kielilaki 6.6.2003/423

LIITE 8: Laatukäsikirjan sisällysluettelo

SISÄLLYS

1	VILLANUTTU, LASTENSUOJELUN TOIMINTAYKSIKKÖ	4
1.1	VillaNuttu Oy:n toimitilat	4
1.2	VillaVera	6
1.3	Toiminnan lähtökohdat, arvot ja toimintaperiaatteet	7
1.4	Arjen arvokkuuden tunnistaminen	7
1.5	Yksilöllisyys	8
1.6	Yhteisöllisyys	8
1.7	Kaiken elämän kunnioittaminen	8
1.8	Ratkaisukeskeisyys	8
2	VILLANUTUN LAADUNHALLINTAJÄRJESTELMÄ JA LAATUPOLITIIKKA	10
2.1	Laadun arviointi	13
2.1.1	Asiakasarviointi	13
2.1.2	Itsearviointi	14
3	ASIAKASPROSESSI OSANA LAADUKASTA SIJAISHUOLTOA LASTENSUOJELUYKSIKKÖ VILLANUTUSSA	15
3.1	Sijoitusprosessin vireilletulo	17
3.2	Lapsen tutustumiskäynti VillaNutussa	19
3.3	Lapsen tulo	19
3.3.1	Kiireellinen sijoitus	21
3.4	Sijoitusvaiheen arviointi	21
4	HOITO – JA KASVATUS	22
4.1	Asettuminen	22
4.2	Kasvaminen yksikössä	23
4.3	Rajoitukset	24
4.4	Omaohjaajamenetelmä	28
4.5	Raportointi ja tiedonsiirto	29
4.6	Eläinten hoito	30
4.7	Yhteistyö lapsen verkostojen kanssa	32
4.8	Sijoituksen päättäminen	33
4.9	Sijoituksen arviointi	33
5	JÄLKIHUOLTO JA SIJOITUKSEN PÄÄTTÄMINEN	33

5.1 Suunnitteluprosessi	34
5.2 Lapsen tai nuoren tukeminen	34
5.3 Läheisverkoston tukeminen	34
5.4 Jälkihuollon päättäminen ja arviointi	35
6 ASIAKKAAT JA YHTEISTYÖKUMMPANIT	35
6.1 Lapset ja nuoret	35
6.2 Lasten ja nuorten vanhemmat	36
6.2.1 Perhetyö.....	36
6.3 Sosiaalitoimi.....	38
6.4 Koulut.....	38
6.5 Muu	39
7 HENKILÖSTÖ JA TYÖHYVINVOINNIN KEINOT	39
7.1 Työhön perehdytys.....	41
7.2 Koulutukset	41
7.3 Kehityskeskustelut	41
7.4 Työnohjaus.....	42
7.5 Henkilökunnan palaverit	43
7.6 Työturvallisuus.....	44
7.6.1 Työturvallisuuden tarkoitus ja tavoite.....	45
7.6.2 Työturvallisuus ja laki.....	45
7.6.3 Henkinen väkivalta.....	46
8 LÄHTEET	47
9 LIITTEET	49